

De sociaal pedagogische hulpverlener is voor veel mensen die zijn aangewezen op (psycho)sociale of pedagogische hulpverlening een sleutelfiguur in het alledaagse leven. Een sleutelfiguur die mensen met heel uiteenlopende problematiek hulpverlening biedt die gericht is op een zinvol bestaan en maatschappelijke participatie.

Met deze uitgave wil het Landelijk Opleidingsoverleg Sociaal Pedagogische Hulpverlening (LOO SPH) duidelijk maken hoe de SPH'er wordt opgeleid en toegerust.

De 15 beschreven kwalificaties zijn voor opleidingen SPH voorschrijvend. Voor de student geven de kwalificaties een beschrijving van het toekomstige beroepshandelen. Met dit document is een nieuwe koers uitgezet naar de toekomst. Een toekomst waarin het LOO SPH blijvend creatieve professionals wil opleiden, die in de hulpverlening aan mensen in het leven van alledag vanuit verbinding een nieuw perspectief willen geven.

De creatieve professional — met afstand het meest nabij

De creatieve professional — met afstand het meest nabij

Opleidingsprofiel en opleidingskwalificaties
Sociaal Pedagogische Hulpverlening

SWP

NUR 840

9 789088 500190

www.swpbook.com

SWP

De creatieve professional — met afstand het meest nabij

De creatieve professional — met afstand het meest nabij

Opleidingsprofiel en opleidingskwalificaties
Sociaal Pedagogische Hulpverlening

De creatieve professional – met afstand het meest nabij
Opleidingsprofiel en opleidingskwalificaties Sociaal Pedagogische
Hulpverlening

ISBN 978 90 8850 019 0
NUR 840

© 2009 Landelijk Opleidingsoverleg SPH / B.V. Uitgeverij SWP

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16B Auteurswet 1912 j° het Besluit van 20 juni 1974, Stbl. 351, zoals gewijzigd bij het besluit van 23 augustus 1985, Stbl. 471 en artikel 17 Auteurswet 1912, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) dient men zich tot Uitgeverij SWP (Postbus 257, 1000 AG Amsterdam) te wenden.

Woord vooraf 7

Leeswijzer 10

Hoofdstuk 1

De opleiding SPH, de bachelor of social work 11

- 1.1 SPH en Social Work 11
- 1.2 De missie van Social Work 12
- 1.3 Werken met mensen 12
- 1.4 Trends en ontwikkelingen die van invloed zijn 13
- 1.5 Het werk en de werkwijze van de Social Worker 14
- 1.6 Agogisch-vakmatige taken 15
- 1.7 Organisatorische en bedrijfsmatige taken 15
- 1.8 Professionaliseringstaken 16
- 1.9 Samenvatting 16

Hoofdstuk 2

De sociaal pedagogisch hulpverlener 18

- 2.1 Inleiding 18
- 2.2 De missie van de SPH'er 18
- 2.3 Werken met mensen gericht op het leven van alledag 19
- 2.4 De betekenis van de trends voor de SPH'er 20
- 2.5 Het werk en de werkwijze van de sociaal pedagogisch hulpverlener 21
- 2.6 De opleidingskwalificaties van de SPH'er 23
- 2.7 Werken op niveau 29

Hoofdstuk 3

De opleiding tot sociaal pedagogisch hulpverlener 31

- 3.1 Inleiding 31
- 3.2 Het hbo-niveau 31
- 3.3 Branchegericht werken 34

- 3.4 De minoren 34
- 3.5 Aansluiting binnen de beroepskolom 35
- 3.6 Competentiegericht opleiden 36
- 3.7 Body of knowledge, attitudes and skills 37
- 3.8 Beroepsvereniging en professionaliteit 37

Bijlagen

Bijlage 1

Legitimering hoofdstuk 1 40

- 1.1 Vele takken, één stam 40
- 1.2 Trends en ontwikkelingen 40
- 1.3 Klaar voor de toekomst 42

Bijlage 2

Legitimering hoofdstuk 2 44

- 2.1 SPH: een rijke geschiedenis 44
- 2.2 Sociaal pedagogische hulpverlening in een Europese context 46
- 2.3 Bachelorkwalificatie 47
- 2.4 De afstemming op gevraagde beroepsvereisten 48
- 2.5 Herziening van de kwalificaties 48
- 2.6 Van 23 naar 15 kwalificaties 50
- 2.7 Hbo-kwalificaties van de commissie-Franssen 51

Bijlage 3

Verhouding tot andere profielen 54

- 3.1 De beroepen(structuur) in zorg en welzijn 54
- 3.2 De beroepsprofielen binnen zorg en welzijn 55

Bijlage 4

Ontwikkel- en onderhoudsperspectief 60

Bronnen en referenties 63

Na exact tien jaar wordt *De creatieve professional* met de 23 kwalificaties vervangen door een nieuw opleidingsprofiel met 15 nieuwe kwalificaties. In de afgelopen tien jaar heeft de opleiding Sociaal Pedagogische Hulpverlening zich herkenbaar op de kaart gezet. Met een totaal van 15.750 ingeschreven studenten levert de opleiding Sociaal Pedagogische Hulpverlening jaarlijks de meeste aankomende professionals af in hetagogisch domein. Professionals die mensen willen helpen – van jong tot oud – hun leven weer zo zelfstandig mogelijk in te richten. Professionals die betrokken willen zijn op mensen die zorg en aandacht nodig hebben.

In de afgelopen tien jaar zijn maatschappelijke ontwikkelingen niet stil blijven staan. Ook de manier hoe we onderwijs aanbieden in het hbo is veranderd. Aan de kant van de werkgevers worden beroepscompetenties geformuleerd en functieprofielen opgesteld. Dit alles maakte het nodig om een nieuw opleidingsprofiel Sociaal Pedagogische Hulpverlening op te stellen. In de kern van de zaak blijft de Sociaal Pedagogisch Hulpverlener de sleutelfiguur in het alledaagse leven van mensen die vanwege bijzondere omstandigheden, beperkingen en belemmeringen zijn aangewezen op bijzondere vormen van hulpverlening, met als doel om voor een ieder een zinvolle maatschappelijke bijdrage te realiseren; of op zijn minst dit na te streven.

Met dit nieuwe document wil het Landelijk Opleidingsoverleg Sociaal Pedagogische Hulpverlening duidelijk maken hoe de SPH'er wordt opgeleid en toegerust.

Het LOO SPH kiest voor 15 nieuwe kwalificaties. Voor de naam kwalificaties is gekozen omdat de opleidingen hun studenten kwalificeren tot beginnend beroepsbeoefenaar.

De kwalificaties zijn inhoudelijk vernieuwd, en qua vormgeving aan de tijd aangepast.

Voor opleidingen SPH zijn de kwalificaties voorschrijvend. Voor de student geven de kwalificaties een beschrijving van het toekomstige beroepshandelen.

Het LOO SPH is trots dat met dit document een nieuwe koers is uitgezet naar de toekomst, een toekomst waarin het LOO SPH blijvend creatieve professionals wil opleiden, die in de hulpverlening aan mensen in het leven van alledag vanuit verbinding een nieuw perspectief willen geven.

Het opleidingsprofiel Sociaal Pedagogische Hulpverlening draagt de titel:

De creatieve professional — met afstand het meest nabij

Daaruit blijkt dat de voornaamste competentie van de Sociaal Pedagogisch Hulpverlener bestaat uit: inventiviteit, verbeeldingskracht en het kunnen bedenken van een onorthodoxe aanpak voor dikwijls nieuwe en ingewikkelde problemen en situaties.

De Sociaal Pedagogisch Hulpverlener is bij uitstek degene die nabijheid hoog in het vaandel heeft. In het leven van alledag geeft hij vorm aan een professionele behandelrelatie. Als deelnemer aan de dagelijkse woon- en leefsituatie zal de Sociaal Pedagogisch Hulpverlener met de cliënt en het cliëntensysteem zoeken naar zinvolle bestaansmogelijkheden.

Van de Sociaal Pedagogisch Hulpverlener wordt dus het nodige verwacht. Samenwerken in het leven van alledag met de cliënt, het cliëntensysteem en andere professionals. Het hanteren van tegenstellingen en conflicten nemen in zijn werk een belangrijke plaats in. Als hoger opgeleide kan hij omgaan met complexiteit, beschikt hij over een groot reflectievermogen, kan hij zijn handelen verantwoorden en legitimeren en draagt hij bij aan de ontwikkeling van het beroep.

Het LOO SPH is trots dat er na tien jaar een degelijk profiel ligt. Een profiel waar de opleidingen, de studenten en het werkveld de komende tien jaar zeker profijt van hebben.

De opleidingen Sociaal Pedagogische Hulpverlening staan nu voor de uitdaging om, gezamenlijk met de regionale werkvelden, de kwalificaties in de dagelijkse onderwijspraktijk vorm te geven.

Met dien verstande dat de studenten opgeleid worden tot creatieve professionals, die van betekenis zijn voor de doelgroepen van de SPH'er.

Namens het LOO SPH,

Jan Lindemulder, MBA
Voorzitter LOO SPH

Vier leden van het LOO SPH hebben zich intensief beziggehouden met dit document. Zij vormden de schrijfgroep voor de nieuwe opleidingskwalificaties en hebben onder meer het verantwoordingsdocument *Onder de loep* vorm gegeven. De leden van deze werkgroep zijn:

- Wim Boluijt
- Erika van Buuren (tot juni 2008)
- Annet van Nunen
- Adriaan Oosterloo

De opleiding Sociaal Pedagogische Hulpverlening, afgekort: SPH, levert studenten af met een bachelordiploma Social Work, opleiding SPH.

SPH is dus een onderdeel van Social Work. Vandaar dat in hoofdstuk 1 de Social Worker wordt beschreven.

In hoofdstuk 2 staat de SPH'er centraal. Dit hoofdstuk kent dezelfde structuur als hoofdstuk 1 en wordt afgesloten met de 15 kwalificaties.

Hoofdstuk 3 geeft een beschrijving van het hbo-niveau van de SPH'er, gevolgd door een beschrijving van de aansluiting bij de niveaus van het beroep. Afsluitend geeft hoofdstuk 3 een overzicht van de onderwijsactiviteiten binnen het hbo.

De bijlagen zijn gekoppeld aan de hoofdstukken en te lezen als naslagwerk of als verantwoordingsdocument behorende bij de respectievelijke hoofdstukken.

Het zijn zeker lezenswaardige documenten, in het bijzonder de bijlagen over de geschiedenis van de SPH'er, de Europese context en de verantwoording van de herziening van de kwalificaties.

Hoofdstuk 1 kent een beschrijvend karakter en geeft informatie over de Social Worker, immers SPH verhoudt zich nadrukkelijk tot Social Work.

Hoofdstuk 2 is voorschrijvend en bepalend voor de opleidingen SPH.

Hoofdstuk 3 geeft een omschrijving van het opleiden in het hbo. Het LOO SPH geeft in dit hoofdstuk een handreiking aan de verschillende opleidingen aangaande het vormgeven van het onderwijsaanbod. De wijze waarop men zich ten opzichte van dit hoofdstuk wil verhouden wordt aan de opleidingen zelf overgelaten.

Hoofdstuk 1

De opleiding SPH, de bachelor of social work

1.1 SPH en Social Work

De opleiding SPH levert studenten af met een bachelordiploma Social Work, opleiding SPH.

Social Work is de brede opleiding, waarbij het opleiden tot het werken met mensen centraal staat. Er zijn nog andere opleidingen die het werken met mensen centraal stellen; het werken met mensen wordt sociaal-agogisch werk genoemd.

De belangrijkste sociaal-agogische bacheloropleidingen op een rij, met de bachelortitel die daarmee in de regel verkregen kan worden:¹

- Creatieve Therapie (Bachelor of *Arts Therapies*);
- Culturele en Maatschappelijke Vorming (Bachelor of *Social Work*);
- Godsdienstpastoraal werk (Bachelor of *Theology*);
- Maatschappelijk Werk & Dienstverlening (Bachelor of *Social Work*);
- Pedagogiek (Bachelor of *Education*);
- Sociaal Pedagogische Hulpverlening (Bachelor of *Social Work*).

De opleiding SPH is de grootste opleiding binnen Social Work en is sterk verbonden met de twee andere opleidingen die opleiden tot Bachelor of Social Work: MWD en CMV.

Voor een goed begrip van de samenhang tussen de eerdergenoemde opleidingen en het domein Social Work wordt een boom als metafoor gebruikt: de *stam* is het sociaal-agogisch domein, een dikke hoofdtak is Social Work en daaraan zit de tak Sociaal Pedagogische Hulpverlening.²

1 Meestal wordt de genoemde bachelortitel gegeven. Soms kan ook een andere bachelortitel toegekend worden.

2 De metafoor van de takken en de stam is ontleend aan PSAO: *Vele takken, één stam*.

1.2 De missie van Social Work

Social Work heeft een professionele missie. Deze missie is geformuleerd door de IASSW en de IFSW.³

The Social Work profession promotes social change, problem solving in human relationships and the empowerment and liberation of people to enhance well-being. Utilising theories of human behaviour and social systems, social work intervenes at the points where people interact with their environments. Principles of human rights and social justice are fundamental to Social Work.

Met andere woorden:

- sociaal-agogisch werk streeft bepaalde, concrete doelen na (sociale verandering, probleemoplossing, toerusting en bevrijding) teneinde een gewenste eindtoestand (*well-being*) te bereiken,
- het benut daartoe bepaalde kennis en vaardigheden (*theories*),
- het interenieert op een specifiek punt in het sociale systeem (*the point where people interact with their environments*) en
- het baseert zich daarbij op zekere waarden (*human rights and social justice*).

1.3 Werken met mensen

Bij de sociaal-agogische opleidingen staat centraal de studenten te leren omgaan met menselijk (dis)functioneren. Om dit functioneren nader te duiden worden daarin zes aspecten onderscheiden:⁴

- I. het menselijk bestaan op zich, gericht op existentiële (zin)vragen en bevordering van humaniteit;
- II. de vitale levensverrichtingen, gericht op het in stand houden van levensprocessen en het gezond blijven;

3 Van deze verenigingen, de *International Association of Schools of Social Work* en de *International Federation of Social Workers* zijn dertien Nederlandse hogescholen lid; zij onderschrijven daarmee de standaards van deze verenigingen.

4 In het document *Vele takken, één stam* worden deze aspecten 'domeinen' genoemd. Maar omdat we ook al spreken van het sociaal-agogische domein, kiezen wij ervoor van aspecten te spreken.

- III. de algemene dagelijkse levensverrichtingen, gericht op de realisatie van de primaire alledaagse levensbehoeften;
- IV. het functioneren in de primaire leefsituatie, gericht op het volwaardig kunnen meedoen in de directe leefomgeving;
- V. het functioneren in de sociale omgeving, gericht op volwaardig kunnen functioneren in organisaties, instanties en netwerken;
- VI. het functioneren als lid van de samenleving, gericht op volwaardig kunnen meedoen aan de maatschappij.

Deze zes aspecten beïnvloeden elkaar en kennen overlap. De opleidingen binnen het sociaal-agogisch domein richten zich op een of meerdere aspecten. Ze zijn als zodanig onderscheidend van elkaar. In hoofdstuk 2 zien we hoe SPH zich verhoudt tot deze zes aspecten.

1.4 Trends en ontwikkelingen die van invloed zijn

Het werken met mensen is dynamisch, zo ook de ontwikkelingen en trends die het werken met mensen en het welbevinden van mensen beïnvloeden. In het rapport *Toekomstverkenning* (Verwey-Jonker Instituut, april 2004) constateren de onderzoekers een aantal trends en ontwikkelingen.

Er is steeds meer sprake van een toenemende diversiteit op vele terreinen, het moderne leven kent een hoog tempo, de verzorgingsstaat krimpt en er is een toenemend appel op de verantwoordelijkheid en zelfstandigheid van de burger. De staat laat meer over aan de burger (zelfzorg/zelfregie) en zegt volwaardig burgerschap te stimuleren. De noodzakelijke inzet en betrokkenheid van burgers lijkt haaks te staan op de steeds verdergaande individualisering. Deze maatschappelijke ontwikkelingen leiden tot een aantal sociale kwesties zoals een stijgend aantal alleenwonende ouderen en hulpbehoevende zonder mantelzorg, met een toenemende eenzaamheid en sociaal isolement. Er vallen meer en meer mensen buiten de boot omdat zij niet in staat zijn eigen verantwoordelijkheid te dragen en te nemen. Immers, er is feitelijk in mentaliteit en regelgeving sprake van een vermindering van solidariteit en tolerantie tussen 'individuen' en 'groepen van burgers'.

Niet alleen verandert de problematiek van burgers en de wijze waarop zij dit beleven en aan anderen kenbaar maken. Ook de aanpak, de begeleidings- en behandelingsmethoden, die gevalideerd en gefinancierd worden, zijn aan verandering onderhevig. Deze ontwikkelingen hebben invloed op de hulp- en dienstverlening in het werk van de Social Worker.

1.5 Het werk en de werkwijze van de Social Worker

De Social Worker streeft de eerdergenoemde missie na in sociale contexten. De werker benadert deze sociale contexten niet alleen op micro- en meso-niveau (het intrapsychische, het interpersoonlijke, de concrete leefsituaties van individuen en samenlevingsverbanden), maar ook op macroniveau (maatschappelijke verhoudingen). Daarin handelt hij professioneel.

Mensen kunnen zelf een beroep doen op deze professionele hulp, maar zij kunnen ook – binnen beleidsmatige en/of wettelijke kaders – ertoe gedrongen en gedwongen worden.⁵ In de gedwongen hulpverlening gaat de opdracht aan de Social Worker veelal uit van de overheid en heeft de werker te maken met een cliënt en een opdrachtgever die niet dezelfde zijn.

Het handelen van de Social Worker is *methodisch handelen*. Dat wil zeggen dat het systematisch, doelgericht en gedurende een bepaalde tijd plaatsvindt, gebaseerd op een analyse van de beginsituatie en gericht op het bereiken van een bepaalde eindsituatie. Het handelen wordt voortdurend afgestemd op reeds bestaande en tussentijdse veranderingsprocessen en op de bijdrage van andere actoren.

Dit methodische handelen wordt in drie taakgebieden ingedeeld:⁶

1. agogisch-vakmatige taken,
2. organisatorische en bedrijfsmatige taken,
3. professionaliseringstaken.

⁵ Dit wordt ook wel *het vraagperspectief* genoemd.

⁶ Binnen SPH worden dit segmenten genoemd.

De taken in deze drie gebieden worden uitgevoerd met een grote mate van verantwoordelijkheid en zelfstandigheid in een vaak complexe situatie. De taakuitvoering is mede beschreven in wet- en regelgeving en beleidskaders. Onjuiste taakuitvoering kan grote consequenties hebben voor de beroeps-persoon, tot aan rechtsvervolgning toe.

1.6 Agogisch-vakmatige taken

Kernbegrippen van het agogisch-vakmatig handelen zijn ‘hulpverlening’ en ‘dienstverlening’.

Hulpverlening verwijst vooral naar de aanpak van problemen. Het veronderstelt een in zekere zin ongelijke relatie tussen hulpgever en hulpontvanger: ‘gelijkwaardig maar niet gelijkwaardig’. De verdeling van de verantwoordelijkheid staat in het teken van verbetering, voorkoming en het vertragen van verergering.

Dienstverlening kan naast probleemaanpak (bijvoorbeeld schuldhulpverlening) ook ontwikkeling als perspectief hebben (bijvoorbeeld bij het aanbieden van cursussen in een buurthuis). Het veronderstelt een meer gelijke relatie, waarbij de verdeling van verantwoordelijkheden tussen dienstverlener en dienstontvanger meer gelijk op gaat.

Op een meer concreet niveau van handelen worden hulp- en dienstverlening in onderstaande begrippen concreet.

Zorgverlening: veronderstelt een aanzienlijke afhankelijkheid van de zorgontvanger op één of meerdere bestaansdimensies, met de kans dat de afhankelijkheid langdurig of zelfs blijvend is.

Behandeling: veronderstelt de mogelijkheid van dusdanige verbetering dat de relatie tussen behandelaar en behandelde beëindigd kan worden.

Begeleiding: verwijst naar een aanzienlijke gelijkheid in activiteiten, mogelijk ook met een langer durend karakter en op verschillende bestaansdimensies, maar met een grotere participatie van de begeleide.

Ondersteuning: verwijst naar activiteiten die erop gericht zijn te bevorderen dat een ingeslagen richting ook daadwerkelijk gevolgd kan worden.

Facilitering: verwijst naar activiteiten die erop gericht zijn individuen of groepen beter in staat te stellen zich – op eigen kracht – sociaal te handhaven of te manifesteren.

1.7 Organisatorische en bedrijfsmatige taken

Het werken in en vanuit een organisatie vraagt het vermogen tot ondernemend denken en handelen en het bijdragen aan het functioneren van de organisatie. Hierbij valt te denken aan kwaliteitszorg, beleidsontwikkelingen, multidisciplinair samenwerken en samenwerking in netwerken, aansturing van medewerkers en vrijwilligers.

1.8 Professionaliseringstaken

Het werken aan professionaliteit omvat alle taken die bijdragen tot de ontwikkeling van een eigen beroepsidentiteit en het vermogen een bijdrage te leveren aan het beroep of de beroepsontwikkeling. Hierbij valt te denken aan signalering van lacunes tussen wat beleidsmatig en politiek wordt beoogd in de werkvelden en de praktijk van alledag waarin niet aan beoogde normen en of standaarden wordt voldaan. Daarnaast aan onderzoek naar de effectiviteit van handelen, innovatie en het ontwerpen van (verbeterde) diensten en methodieken voor klanten of klantgroepen.

1.9 Samenvatting

De student die na vier jaar de opleiding SPH verlaat, krijgt een diploma: Bachelor of Social Work, opleiding SPH.

Social Work heeft een professionele missie. Bij de opleidingen staat centraal de studenten te leren omgaan met menselijk (dis)functioneren. Het werken met mensen is dynamisch, zo ook de ontwikkelingen en trends die het werken met mensen en welbevinden beïnvloeden.

Niet alleen verandert de problematiek van burgers en de wijze waarop zij dit beleven en aan anderen kenbaar maken, ook de aanpak, de begeleidings- en behandelingsmethoden, die gevalideerd en gefinancierd worden, zijn steeds aan verandering onderhevig.

De Social Worker streeft de eerdergenoemde missie na in sociale contexten, en handelt professioneel.

Dit professioneel-methodische handelen wordt in drie taakgebieden ingedeeld:

1. agogisch-vakmatige taken,
2. organisatorische en bedrijfsmatige taken,
3. professionaliseringstaken.

Het werk van de professional wordt in onderstaand schema samengevat.

Focus	Vormen van methodisch sociaal-agogisch handelen
1. werken aan het werken met mensen	<div style="display: flex; justify-content: space-between;"> Hulpverlening Dienstverlening </div> <hr style="border-top: 1px dotted black;"/> Zorg verlenen Behandelen Begeleiden Ondersteunen Faciliteren
2. werken in en vanuit arbeidsorganisaties	onder meer: netwerken, (multidisciplinair) samenwerken
3. werken aan professionaliteit en professionaliseren	onder meer: signalering, onderzoek en innovatie, ontwerpen leren

Hoofdstuk 2

De sociaal pedagogisch hulpverlener

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt de sociaal pedagogisch hulpverlener beschreven en de kwalificaties van de Bachelor Sociaal Pedagogisch Hulpverlener, afgestemd op hoofdstuk 1. Afsluitend worden de 15 opleidingskwalificaties beschreven.

2.2 De missie van de SPH'er

De SPH'er helpt mensen – van jong tot oud – hun leven weer zo zelfstandig mogelijk in te richten. Het gaat om tijdelijke, langdurige of permanente hulp bij problemen in relaties, het gezin, de opvoeding of de eigen ontwikkeling, maar ook bij handicaps, tijdelijke of structurele psychosociale beperkingen, psychische stoornissen of ziekte. De hulp bestaat uit begeleiding, ondersteuning en of verzorging thuis of in een instelling.

Binnen deze leefsituatie zijn er altijd verschillende personen, met verschillende belangen, belevingen en achtergronden. Hier moet de SPH'er recht aan doen en dit kenmerkt de context waarbinnen hij beroepsmatig handelt.

De SPH'er handelt vanuit een dialooggestuurde houding. De SPH'er heeft nabijheid als kernwaarde maar moet vanuit zijn professionaliteit de effectiviteit van die nabijheid kunnen inschatten, waarnemen en bijstellen, met andere woorden: het vermogen bezitten te kunnen schakelen tussen zakelijkheid en empathie.

Dit raakt de essentie van de beroepsgroep, vandaar de missie van de SPH'er:

De creatieve professional: met afstand het meest nabij.

Het is de missie van de sociaal pedagogisch hulpverlener om *cliënten volwaardig en menswaardig te laten functioneren in hun primaire leefsituatie en sociale omgeving*, juist met en voor die mensen die niet in staat zijn om hieraan zelfstandig en autonoom vorm te geven.

Om dit te bereiken is hij nabij en aanwezig in de primaire leefsituatie en in de sociale omgeving van de cliënt(en), benut hij professioneel en op creatieve wijze hart, hoofd en handen. Hij streeft duidelijke, vastgelegde doelen na, is altijd uit op menselijke waardigheid, waarbij verantwoordelijkheid en zelfregulatie fundamenteel zijn.

2.3 Werken met mensen gericht op het leven van alledag

De SPH'er werkt met hart en ziel aan het optimaliseren van het menselijk functioneren.

In hoofdstuk 1 worden in dit menselijk functioneren zes aspecten onderscheiden. Alhoewel alle aspecten binnen de sociaal pedagogische hulpverlening aan de orde zijn, vormen vooral de aspecten IV en V het primaire aandachtsgebied van de sociaal pedagogisch hulpverlener (Vlaar e.a., 2006):

- IV. het functioneren in de primaire leefsituatie, gericht op het volwaardig kunnen meedoen in de directe leefomgeving;⁷
- V. het functioneren in de sociale omgeving, gericht op volwaardig kunnen functioneren in organisaties, instanties en netwerken.

Daarnaast is in veel gevallen het eerste aspect aan de orde, namelijk:

- I. het menselijk bestaan op zich, gericht op existentiële (zin)vragen en bevordering van humaniteit.

Dit laatste aspect is van wezenlijk belang en kenmerkt het werken van de SPH'er in de primaire leefsituatie. De SPH'er wordt te allen tijde geconfronteerd met (normatieve) kaders: vanuit zijn eigen referentiekader, alsook vanuit dat van het cliëntsysteem.

De SPH'er wordt daarom ook wel 'de normatieve professional' genoemd.

⁷ De leefomgeving impliceert de woonomgeving.

2.4 De betekenis van de trends voor de SPH'er

Juist in het leven van alledag worden de dilemma's en spanningsvelden, genoemd in de trendwatch van hoofdstuk 1, zichtbaar en voelbaar.

Deze trends en/of ontwikkelingen hebben verstrekkende gevolgen voor de hulpverlening en derhalve voor de opleiding tot sociaal agogisch hulpverlener. 'Enerzijds is er behoefte aan meer nabije professionals met een breed perspectief die vooral als netwerker fungeren en als aanspreekpunt voor burgers, vrijwilligers en professionals. Anderzijds is er een groeiende behoefte aan gespecialiseerde professionals die specifieke kennis en competenties inzetten ten behoeve van bepaalde groepen met specifieke vragen en problemen, maar die meer dan nu het geval is hun specialisatie uitoefenen vanuit een bredere invalshoek als onderdeel van een keten' (*Toekomstverkenning*, mei 2004, Verweij-Jonker Instituut).

De genoemde ontwikkelingen raken de essentie van de beroepsgroep SPH'ers. Immers de SPH'ers werden en worden opgeleid om bij te dragen aan het welbevinden van burgers teneinde samenhang in de samenleving te bevorderen. Samenhang creëren door samen te werken, samen van alles te ondernemen, door samen vorm te geven aan het leven, juist met en voor die mensen die niet in staat zijn om hieraan zelfstandig en autonoom vorm te geven.

Het handelen van de SPH'er is geladen met waarden en normen en wordt sterk beïnvloed door de visie van de hulpverlener. Dit houdt in dat de SPH'er steeds nagaat wat haar handelen voor zichzelf, in relatie tot haar cliënt en haar professeie betekent en transparant haar handelen verantwoordt. Daarnaast moet de SPH'er zich in toenemende mate bewust worden van de financiële, juridische en organisatorische kaders waarbinnen hij moet handelen.

Het werk van de SPH'er wordt beïnvloed door beleidsontwikkelingen en trends als verzakelijking, vraaggerichtheid, territoriale aanpak, integraal werken en vermaatschappelijking van de zorg.

2.5 Het werk en de werkwijze van de sociaal pedagogisch hulpverlener

De drie begrippen *Sociaal Pedagogisch(e) Hulpverlening* zijn het vertrekpunt in de omschrijving van het werk en de werkwijze van de SPH'er.

Sociaal

Zoals eerder aangegeven is de SPH'er gericht op het creëren van samenhang binnen de samenleving. Hij levert een bijdrage aan het samenleven en samen doen, hij doet dit voor en met diegenen die niet in staat zijn zelfstandig vorm te geven aan hun leefsituatie. Het sociale van de sociaal pedagogisch hulpverlener is dat hij de context, het netwerk van de hulpvrager zodanig bewerkt dat het ondersteunend is voor de hulpvrager. Daar waar een dergelijke context ontbreekt, creëert hij een leefomgeving voor de cliënt. Hij voert de regie vanuit deze leefomgeving en neemt deel aan deze leefomgeving. Hij is erop gericht dat de cliënt binnen zijn mogelijkheden de regie weer zo veel als mogelijk terugkrijgt.

De SPH'er is gericht op deelname aan de samenleving door die cliënten die dat niet zelfstandig kunnen bewerkstelligen. Hij slaat een brug tussen de instelling en de samenleving in het kader van de vermaatschappelijking van de zorg. De SPH'er oefent invloed uit op die samenleving door professioneel problemen te signaleren. Hij sluit aan bij mensen in hun leefsituatie en biedt begeleiding bij problemen. Vanzelfsprekend legitimeert hij zijn handelen vanuit diverse wetenschappelijke kaders.

Pedagogisch

De SPH'er werkt in en met een (ped)agogisch milieu. Dit klimaat hanteert de SPH'er bewust om de cliënt ontwikkelingsmogelijkheden te bieden dan wel behoud/bescherming van bestaande ontwikkeling te garanderen. Het begrip ontwikkeling is toepasbaar in tweeërlei verband. In de eerste plaats gaat het over de ontwikkeling van kind, via jeugdige naar volwassenheid; waarbij de weg naar zelfstandigheid centraal staat. In de tweede plaats gaat het om cliënten die steeds meer functies verliezen, compenserende strategieën te helpen ontwikkelen, onontgonnen mogelijkheden in mensen aan te spreken, en voor de cliënt zinvolle mogelijkheden te creëren. Dat vereist dat de SPH'er de competentie heeft om mogelijkheden te zien en een oordeel te geven over de vraag of deze mogelijkheden zinvol zijn.

Het proces van vorm geven aan een pedagogisch klimaat speelt zich af op de volgende niveaus: ingrijpen/controleren, behandelen, begeleiden, ondersteunen en condities scheppen.

Hulpverlening

Hulpverlening wordt geboden binnen het sociaal-agogisch domein. Het gaat hier om het handelen ten gunste van een doelgroep die niet geheel in staat is, voor kortere of langere tijd, al dan niet gedwongen, zelf vorm te geven aan zijn eigen leefsituatie. Dit vraagt een gedegen kennis van de cliënten en vaardigheden om te kunnen handelen ten gunste van de ontwikkeling van de cliënten. Reflectie op het eigen handelen is een vereiste. De SPH'er vervult een spilfunctie in de hulp- en dienstverlening aan de cliënt in de alledaagse leefsituatie en zoekt vanuit die functie waar nodig samenwerking met anderen die een rol spelen in de hulp-/dienstverlening aan de cliënt. Deze spilfunctie van de SPH'er bepaalt de eigenheid van het SPH-beroep. Het beroepshandelen is product- en procesgericht. Verder is het ook gebaseerd op wetenschappelijk onderbouwde theorieën en evidence based practice.

De werkplek van de SPH'er

Sociaal pedagogische hulpverleners werken onder meer in gezinnen, de jeugdzorg en de jeugdhulpverlening, geestelijke gezondheidszorg, verstandelijk gehandicaptenzorg, verslavingszorg, justitiële hulpverlening, vluchtelingenwerk, maatschappelijke opvang, vrouwenopvang, ouderenzorg, jongerenwerk en de overheid.

De doelgroep bevindt zich in:

- de ambulante, residentiële en semi-residentiële setting;
- de sectoren (indeling Winkelaar, 1998): Jeugdzorg; Psychiatrie en Verslavingszorg; Gehandicaptenzorg; Ouderenzorg; Maatschappelijke opvang en vluchtelingenwerk; Justitiële, forensische hulpverlening.

De hulp die de SPH'er biedt, thuis of in een instelling, bestaat voornamelijk uit begeleiding en ondersteuning, waarbij zorgverlening en facilitering aanvullend wordt geboden. Het gaat om tijdelijke, langdurige of permanente hulp bij problemen in relaties, het gezin, de opvoeding of de eigen ontwikkeling, maar ook bij handicaps, psychische stoornissen of ziekte.

De hulp- en dienstverlening kan verschillende vormen aannemen, zoals woonbegeleiding, dagbesteding en ondersteuning van ontwikkeling en opvoeding. Ook scholing, onderwijs en arbeidsbegeleiding en/of arbeidstoeleiding zijn vormen van de hulp- en dienstverlening van de SPH'er.

De hulpverlening – zorgverlening, begeleiden, ondersteunen en/of faciliteren – is daarbij steeds zodanig, dat de betrokkenen de situatie vorm geven. Dit binnen de kaders van hun eigen en de gegeven contextuele mogelijkheden.

Sociaal pedagogisch handelen is *methodisch handelen*. Dat wil zeggen dat het systematisch, doelgericht en tijdelijk plaatsvindt, gebaseerd op een analyse van de startsituatie en gericht op het bereiken van doelen. Het sluit aan op reeds bestaande veranderingsprocessen en op de bijdrage van andere actoren daarin.

Dit methodische handelen van de SPH'er wordt in drie segmenten ingedeeld:

Segment 1: Hulp verlenen aan en ten behoeve van cliënten.

Segment 2: Werken binnen en vanuit een organisatie.

Segment 3: Professionaliseren.

2.6 De opleidingskwalificaties van de SPH'er

Om de opbouw van de kwalificaties te verduidelijken volgt een kort overzicht van de kwalificatie-indeling per segment.

Per kwalificatie wordt hieronder een herkenningswoord of een begrip genoemd waar de kwalificatie naar verwijst. Het woord of begrip (en de korte beschrijving waar het naar verwijst) heeft niet het doel de hele lading van de kwalificatie te dekken. Het is bedoeld om een eerste oriëntatie te geven op de inhoud van de kwalificatie.

Segment 1: ‘De competentie van de SPH’er in de hulpverlening aan en ten behoeve van cliënten’, de uitvoerende taken van de beginnende hulpverlener op microniveau.

1. *methodisch hulpverlenen*
2. *ontwerpen van programma’s*
3. *versterken van de cliënt*
4. *hanteren van de relatie*
5. *benutten van de context*
6. *verantwoorden van handelen*

Segment 2: ‘De competentie van de SPH’er met betrekking tot het werken binnen en vanuit een zorginstelling of hulpverleningsorganisatie’, de taken van een beginnende SPH’er als medewerker op mesoniveau.

7. *professioneel samenwerken*
8. *signaleren en initiëren*
9. *organiseren en beheren*
10. *sturen*
11. *innoveren*

Segment 3: ‘De competentie van de SPH’er met betrekking tot het werken aan professionalisering’, de taken van een beginnende SPH’er als vertegenwoordiger van de beroepsgroep op meso- en macroniveau.

12. *kritisch reflecteren*
13. *profiëren en legitimeren*
14. *professionaliseren*
15. *onderzoeken*

NB: Lees de nu volgende beschrijving van de 15 kwalificaties beginnend met: De beginnende professional kan...

Segment 1 Hulpverlening aan en ten behoeve van cliënten

Methodisch hulpverleners

1. In dialoog met cliënt, cliëntstelsel en eventueel andere hulpverleners de leefsituatie⁸ verkennen en analyseren om zo te komen tot het (her) formuleren van de hulpvragen, het vaststellen van doelen en een daarbij aansluitend methodisch hulpverleningsaanbod realiseren, evalueren en bijstellen.

Ontwerpen van programma's

2. Programma's voor hulpverlening ontwerpen in situaties die gekenmerkt worden door complexiteit en diversiteit. Het present zijn is hierbij uitgangspunt, desgewenst wordt een muzisch-agogische, innovatieve en creatieve handelwijze gehanteerd.

Versterken van de cliënt

3. Vanuit visie op volwaardig burgerschap met een cliënt en cliëntstelsel werken aan het ontwikkelen en in stand houden van competenties. In de competentieontwikkeling wordt uitgegaan van de kracht van de cliënt, rekening houdend met de eisen die de omgeving stelt. Hierbij zijn de volgende aandachtsgebieden van belang:
 - het functioneren in de leefsituatie;
 - zelfredzaamheid, zelfzorg en gezondheid;
 - het ontwikkelen van perspectief en zingeving;
 - het vormgeven van sociale netwerken en het ontwikkelen en onderhouden van betekenisvolle relaties;
 - het voor de cliënt zo optimaal mogelijk participeren in de maatschappij;
 - het beïnvloeden van de omgeving en zo nodig inschakelen van andere deskundigen.

8 Daar waar 'leefsituatie' staat wordt steeds verwezen naar de totale leefomgeving, hieronder vallen de volgende gebieden: wonen, werken, leren, dagactiviteiten en vrije tijd.

Hanteren van de relatie

4. Communicatieve vaardigheden hanteren in complexe situaties, waarbij de waarden, normen en belangen van de cliënt, het cliëntsysteem en de omgeving divers en strijdig kunnen zijn. Professionele nabijheid, durf en creativiteit worden ingezet om de relatie met de cliënt op te bouwen, te hanteren en te beëindigen.

Benutten van de context

5. Hulpverleners binnen een context van diversiteit en deze zodanig hanteren dat recht gedaan wordt aan de eigenheid van de cliënt en zijn levensbeschouwelijke, culturele, maatschappelijke en sociale achtergrond. Dit kunnen situaties zijn die zich kenmerken door onvoorspelbaarheid en dwang en drang.

Verantwoorden van handelen

6. Het beroepshandelen rapporteren, verantwoorden en legitimeren met gebruikmaking van theoretische (evidence based, best practices en desgewenst onorthodoxe methoden), ethische, maatschappelijke en juridische kaders.

Segment 2 Het werken binnen en vanuit een hulpverleningsorganisatie

Professioneel samenwerken

7. Aansluitend bij het instellingsbeleid en herkenbaar als sociaal pedagogisch hulpverlener samenwerken in het kader van hulpverlening met:
 - collega's,
 - vrijwilligers,
 - vertegenwoordigers van andere disciplines en organisaties,
 - vertegenwoordigers van cliënten- en belangenorganisaties, en zich daarbij positioneren als initiatiefrijk vertegenwoordiger van de eigen organisatie gericht op samenwerkingsmogelijkheden en ketenafspraken.

Signaleren en initiëren

8. Signaleren van kwetsbare groepen en (maatschappelijke) risicofactoren, deze bij relevante partijen met visie en vakmanschap onder de aandacht brengen en de daarbij passende preventieve activiteiten initiëren.

Organiseren en beheren

9. Zelfstandig een op resultaat gerichte bijdrage leveren aan organisatie en beheer op het gebied van:
 - planning van inzet van mensen en middelen,
 - projectmanagement,
 - kwaliteitszorg(systemen),
 - financiën,
 - verantwoording en rapportage,
 - de inzet van ICT.

Sturen

10. Leiding en begeleiding geven aan collega's, andere beroepsbeoefenaars, vrijwilligers en mantelzorgers, verantwoordelijkheid nemen voor de kwaliteit van de organisatie en bouwen aan het instellingsbeleid.

Innoveren

11. Vanuit een (internationaal) geïnspireerde visie op instellingsbeleid en -methodiek een bijdrage leveren aan onderzoek, ontwikkeling en innovatie van hulpverlening, die leidt tot een in de praktijk haalbare verbetering daarvan.

Segment 3 Het werken aan professionalisering

Kritisch reflecteren

12. Kritisch reflecteren op eigen beroepsmatig handelen en beroepshouding, gericht op de persoonlijke ontwikkeling als beroepsbeoefenaar in relatie tot normatieve kaders.

Profileren en legitimeren

13. Het beroep van de SPH'er definiëren, profileren en legitimeren en daarmee een bijdrage leveren aan de identiteit en ontwikkeling van het beroep.

Professionaliseren

14. De eigen deskundigheid blijvend ontwikkelen en de eigen loopbaan bewust vorm geven.

Onderzoeken

15. Een bijdrage leveren aan de ontwikkeling van beroep en beroepsmethodiek met gebruik van wetenschappelijk onderzoek en praktijkgericht onderzoek.

Het werk van de SPH'er wordt in onderstaand schema samengevat:

Segment	Sociaal pedagogisch hulpverleners
1. Hulp verlenen aan en ten behoeve van cliënten	Hulpverlening Dienstverlening
	Zorg verlenen Behandelen Begeleiden Ondersteunen Faciliteren
	<i>Methodisch hulpverleners, ontwerpen van programma's, versterken van cliënt, hanteren van de relatie, benutten van de context, verantwoorden van handelen</i>
2. Werken binnen en vanuit een organisatie	onder meer: netwerken, (multidisciplinair) samenwerken
	<i>Professioneel samenwerken, signaleren en initiëren, organiseren en beheren, sturen, innoveren</i>
3. Professionaliseren	onder meer: signalering, onderzoek en innovatie, ontwerpen, leren
	<i>Kritisch reflecteren, profileren en legitimeren, professionaliseren, onderzoeken</i>

2.7 Werken op niveau

Voordat we in hoofdstuk 3 ingaan op de opleiding SPH, staan we eerst stil bij het niveau van werken. Omdat de opleiding SPH een hbo-opleiding is wordt in deze afsluitende paragraaf van dit hoofdstuk een beschrijving gegeven van het hbo-niveau van de beginnend beroepsbeoefenaar.

De sociaal pedagogische hulpverlening richt zich op cliënten in complexe en tevens specifieke probleemsituaties. Deze complexe en specifieke problemen zijn ontstaan door beperkingen en belemmeringen in de cliënt zelf en/of in zijn leefomgeving. Het kunnen zeer uiteenlopende probleemsituaties zijn, die hoge eisen stellen aan de beroepskracht en vragen om een volledige inzet van hoofd, hart en handen. De hulpverlener moet een 'zesde zintuig' hebben voor het aanboren van de specifieke mogelijkheden die de cliënt ter beschikking heeft of die de situatie hem biedt.

De SPH'er moet in staat zijn de meervoudigheid van de aanwezige problematiek te doorzien en daarnaar te handelen. Hij moet in staat zijn veel en ingewikkelde informatie te hanteren. Zijn uitvoerend handelen moet hij kunnen verbinden met de voorwaarden vanuit de organisatie en maatschappelijke kaders.

De diversiteit in hulp- en dienstverlening vraagt van hem dat hij kan functioneren in verschillende settings en vormen van hulp- en dienstverlening, dat hij in staat is hulp- en dienstverlening te coördineren en dat hij zijn werkwijze kan afstemmen op cliënten en cliëntsystemen met uiteenlopende achtergronden en in verschillende levensfasen.

De SPH'er moet verantwoordelijk kunnen omgaan met de vele tegenstellingen, spanningsvelden en dilemma's die hij in zijn werk tegenkomt. Hij moet in staat zijn spanningen en onzekerheden in de omgang met de cliënt te hanteren. Hij moet kunnen omgaan met afstand en nabijheid, met symmetrie en asymmetrie in relaties, met tegenstellingen in belangen en pluriformiteit in levensbeschouwing, waarden, normen, cultuur en leefstijl. Hij heeft te maken met spanningsvelden en afstemmingsproblemen tussen zijn eigen professionele verantwoordelijkheid en de eisen en verwachtingen vanuit de organisatie waarbinnen hij werkt.

Hij ziet zich onder meer geconfronteerd met de vraag naar resultaatgerichtheid en de behoefte aan standaardisering, die op gespannen voet kunnen staan met de ruimte die hij als werker nodig heeft voor het eigen verhaal en het proces van de cliënt.

Dit brengt allerlei keuzeprocessen met zich mee, die verantwoord worden vanuit normatieve professionaliteit.

Hoofdstuk 3

De opleiding tot sociaal pedagogisch hulpverlener

3.1 Inleiding

De opleiding SPH wordt door tal van hogescholen verzorgd. Vaak in combinatie met andere opleidingen die opleiden tot Bachelor of Social Work. Waar hoofdstuk 1 en 2 willen voorschrijven, geeft dit hoofdstuk handreikingen voor de inrichting van het curriculum van de opleiding SPH.

Deze handreikingen gaan over het hbo-niveau, de invulling van specialisaties binnen de verschillende opleidingen (ook wel minoren genoemd), de beroepskolom en competentiegericht opleiden.

Bovenstaande zaken worden door de Wet op het Hoger onderwijs en Wetenschappelijk onderzoek (de WHW) aan de hogescholen voorgeschreven. Iedere hogeschool kent hierin zijn eigen verantwoordelijkheid en beslissingsbevoegdheid om deze zaken kleur te geven.

Het LOO SPH onderkent deze veelkleurigheid, en wil met dit hoofdstuk een handreiking bieden aan de diverse opleidingen om deze thema's op landelijk niveau blijvend te bespreken en zo met elkaar onze studenten en werkveldpartners optimaal te bedienen.

3.2 Het hbo-niveau

Om te komen tot een operationele definitie van dit bachelorniveau maken de opleidingen gebruik van de daarvoor in Nederland en Vlaanderen geldende kwaliteitsafspraken, gedefinieerd in de Dublin-descriptoren.

Ten behoeve van de Europese vergelijkbaarheid van deze opleidingen leggen de opleidingen aan de hand van deze Dublin-descriptoren – op voor andere opleidingen vergelijkbare wijze – verantwoording af over het beoogde niveau van kennis en inzicht, van toepassing, van oordelen, van communiceren en van leren zelf.

Aanvullend kan hierbij gebruik gemaakt worden van de beschrijving van het bachelorniveau in de *Beroepenstructuur Zorg en Welzijn* (Vlaar e.a., 2006). Hierin worden vier niveaus van sociaal-agogische beroepsbeoefening onderscheiden aan de hand van de vereiste zelfstandigheid, de mate van complexiteit, de mate van verantwoordelijkheid en het toepassen in uiteenlopende situaties (transfer). De vier niveaus zijn:

1. assistent (mbo 2-niveau),
2. uitvoeren (start op mbo 3-niveau, vakvolwassene opereert op mbo 4),
3. ontwerpen en uitvoeren (start op mbo 4-niveau, vakvolwassene opereert op bachelorniveau),
4. regie voeren (start op bachelorniveau, vakvolwassene opereert op masterniveau).

Ten aanzien van het hoogste niveau van beroepsbeoefening wordt gesteld:

- zelfstandigheid: voert regie bij het uitvoeren van opdrachten,
- transfer: vertaalt kennis en vaardigheden naar een aanpak met andere disciplines,
- complexiteit: bedenkt oplossingsstrategieën bij meervoudig complexe vragen,
- verantwoordelijkheid: is aanspreekbaar op aanpak, op de coördinatie, op de continuïteit en op het resultaat.

De professional op bachelorniveau moet op uitvoerend en ontwerpend niveau in staat zijn om complexe vraagstukken van individuen, groepen, organisaties in hun contexten te signaleren, ontwikkelingen te initiëren en te beïnvloeden. Sowieso impliceren de sociaal-agogische uitgangspunten het bachelorniveau voor uitvoerende en ontwerpende handelingen.

In het hiernavolgende ‘Niveauschema voor sociaal-agogisch onderwijs’ (uit: *Vele takken, één stam*) staat de verhouding tussen de Dublin-descriptoren en de beroepenstructuur verkort weergegeven.

Niveau-indicatie uit beroepenstructuur		Dublin: alle niveau-eisen gelden voor alle niveau-indicaties van de beroepenstructuur, als hbo-niveau wordt beoogd.
Niveau C: ontwerpen en uitvoeren		<p>Heeft aantoonbare kennis van en inzicht in een vakgebied, waarbij wordt voortgebouwd op het niveau bereikt in het voortgezet onderwijs, dat vervolgens wordt overtroffen; functioneert doorgaans op een niveau waarop met ondersteuning van gespecialiseerde handboeken enige aspecten voorkomen waarvoor kennis van de laatste ontwikkelingen in het vakgebied vereist is.</p> <p>Is in staat om zijn/haar kennis en inzicht op dusdanige wijze toe te passen, dat dit een professionele benadering van zijn/haar werk of beroep laat zien, en beschikt verder over competenties voor het opstellen en verdiepen van argumentaties en voor het oplossen van problemen op het vakgebied.</p> <p>Is in staat om relevante gegevens te verzamelen en te interpreteren (meestal op het vakgebied) met het doel een oordeel te vormen dat mede gebaseerd is op het afwegen van relevante sociaal-maatschappelijke, wetenschappelijke of ethische aspecten.</p> <p>Is in staat om informatie, ideeën en oplossingen over te brengen op een publiek bestaande uit specialisten en niet-specialisten.</p> <p>Bezit de leervaardigheden die noodzakelijk zijn om een vervolgstudie aan te gaan die een hoog niveau van autonomie veronderstelt.</p>
Zelfstandigheid	Voert opdrachten zelfstandig uit.	
Transfer	Past kennis en vaardigheden toe in uiteenlopende werksituaties.	
Complexiteit	Bedenkt creatieve oplossingen binnen en buiten de eigen werksituatie.	
Verantwoordelijkheid	Is aanspreekbaar op het eigen beroepsmatig handelen en de gevolgen daarvan.	
Niveau D: regie voeren		
Zelfstandigheid	Voert regie bij het uitvoeren van opdrachten.	
Transfer	Vertaalt kennis en vaardigheden naar een aanpak met andere disciplines.	
Complexiteit	Bedenkt creatieve oplossingen binnen en buiten de eigen werksituatie.	
Verantwoordelijkheid	Is aanspreekbaar op de aanpak, de coördinatie, de continuïteit en op het resultaat.	

3.3 Branchegericht werken

Actuele beroepsontwikkelingen vragen om zowel aandacht voor gemeenschappelijkheid, integratie en bredere gerichtheid alsook specifieke profilering en verdieping.

De SPH'er wordt opgeleid om zelfstandig verschillende taken voor onderscheidende doelgroepen met vaak complexe problematiek te verrichten. Hij bezit de competenties om de transfer van *best or proved practices* toe te passen. Er zullen steeds nieuwe beroepsvarianten ontstaan en dit heeft consequenties voor de invulling van de opleidingen. Die varianten krijgen invulling door het directe contact met de werkvloer, door deelname aan regionale en landelijke overleggen met beroepsorganisaties, deskundigen, overheid en werkgevers. Het is de plicht van opleidingen om daarop in te spelen.

Echter, de focus van de opleiding SPH en van het beroep van SPH'er verandert daarmee niet. Die focus is het samen met betrokkenen bevorderen van het welbevinden van burgers in nood door competentieversterking van de cliënt, het creëren van een aangepaste leefsituatie of beïnvloeding van de bestaande dagelijkse leefsituatie en versterking van het ondersteunende netwerk teneinde samenhang in de samenleving te bevorderen.

Het LOO SPH wil zich tot de verschillende beroepenstructuren verhouden voor zover ze van toepassing zijn op functies waarvoor een hogere beroepsopleiding gevraagd wordt. Het blijft daarbij van belang de gemeenschappelijke stam van de sociaal-agogische opleidingen in het oog te houden.

In bijlage 3 wordt specifiek ingegaan op de reeds ontwikkelde beroepsprofielen van onder andere de gehandicaptenzorg, de jeugdzorg en de ggz.

3.4 De minoren

Een minor is een gedeelte in het studieprogramma variërend van 15 tot 30 credits.⁹ Een minor is een keuzeprogramma: een specialisatie, ter verbreding of ter verdieping. Een student kiest één of meerdere minoren. Een student kan een minor volgen op een andere hogeschool.

De minoren worden veelal gezamenlijk met het werkveld ontwikkeld en/of aangeboden.

⁹ 30 credits is een half studiejaar; 1 credit staat voor 28 studiebelastingsuren.

Op dit moment kennen de 17 opleidingen SPH gezamenlijk meer dan 116 minoren; een opsomming maken is onbegonnen werk. Wel zijn er een aantal gezamenlijke thema's te onderscheiden, die ook recht doen aan de breed opgeleide SPH'er.

Meerdere hogescholen werken regionaal samen om de minor, gezamenlijk met het werkveld, vorm te geven.

De hieronder genoemde minoren worden op nagenoeg alle hogescholen aangeboden, zij het onder andere naam en niet eenduidig in omvang:

- drang en dwang, ook wel genoemd: werken in gedwongen kaders,
- pedagogische hulpverlening, ook wel genoemd: gezin en jeugd,
- samenlevingsinrichting, ook wel genoemd: Wmo-beleid en bestuur,
- gehandicaptenzorg,
- jeugdhulpverlening,
- ggz.

Inhoud, omvang en thematiek is aan verandering onderhevig; maar het is duidelijk dat de verschillende opleidingen SPH in staat zijn om in te spelen op de veranderende omgeving. Om in gezamenlijkheid met elkaar en het werkveld de aankomend professional adequaat op te leiden.

3.5 Aansluiting binnen de beroepskolom

Met de beroepskolom bedoelen we de aansluitingsvragen van het hbo met aan de ene kant het mbo, en aan de andere kant de master. Met andere woorden: de aansluiting mbo-hbo-master.

Alle SPH-opleidingen kennen vrijstellingstrajecten (al dan niet met deficiëntieprogramma's) voor studenten uit het mbo. In veel gevallen wordt een EVC-traject vastgesteld, wat een verkorting oplevert van één studiejaar voor mbo-studenten uit een aanverwante opleiding.

De opleidingen streven ernaar het aansluitingsvraagstuk zo soepel mogelijk te laten verlopen. Ze kennen echter hun verantwoordelijkheid aangaande kwaliteit. Met andere woorden: in veel gevallen proberen de opleidingen middels een extra inspanning de mbo-student snel en goed op niveau te krijgen.

Voor aansluiting op het wetenschappelijk onderwijs zoeken de opleidingen samenwerking met bestaande universiteiten. Binnen het onderwijs wordt door middel van toegepast praktijkonderzoek, al dan niet in opdracht van een lectoraat, de student voorbereid op onderzoeksvaardigheden. Hogescholen ontwikkelen hun eigen masterprogramma's voor hun opleidingen in het agogische domein.

3.6 Competentiegericht opleiden

De vraag is niet óf, maar hóé Social Work en het eigene van SPH sturing geven aan de ontwikkeling van het curriculum. Hierop zal elke opleiding een antwoord geven met behulp van een degelijke beroeps- en opleidingsvisie en in nauwe samenwerking met het werkveld.

Als dit goed is of wordt uitgewerkt heeft dit geleid of zal dit leiden tot een goed programma, een helder leerplan, een duidelijke studiegids en effectief onderwijs, waarbij het opleiden in de hogeschool en in de beroepspraktijk wederzijds complementair zijn. Essentieel daarbij is de inzet van competente (ervarings)deskundigheid vanuit het werkveld.

Het specifiek opleiden van sociaal pedagogische hulpverleners kan leiden tot een (internationaal georiënteerd) curriculum dat is opgebouwd uit een basisjaar Social Work en een hoofdfase SPH met daarin een major en een aantal minoren als specialisatie, differentiatie en afstudeerrichting. Uiteraard zijn ook andere varianten denkbaar en te verantwoorden!

In een kwalificatie- of competentiegericht curriculum wordt studenten geleerd zich de vijftien beroepsspecifieke kwalificaties op bachelorniveau eigen te maken. Met welke opleidingsvisie dit plaatsvindt is verschillend: er worden allerlei visies gehanteerd.

Het is wel van belang om onderscheid te maken tussen 'competentiegericht' en 'opleiden'.

Het eerste duidt de doelstelling aan: het beheersen van de kwalificaties op het beoogde niveau.

Het laatste duidt de opleidingsvisie aan – het leerconcept en didactisch concept: hoe de hogeschool denkt en handelt om studenten de kwalificaties en het niveau effectief en efficiënt te laten behalen.

3.7 Body of knowledge, attitudes and skills

De SPH'er dient te beschikken over een breed repertoire, een 'Body of Knowledge, Attitudes and Skills' (BofKAS)¹⁰ die hem in staat stelt tot professionele hulp- en dienstverlening. Hierbij is vanuit vakgebieden te denken aan onder andere ortho(ped)agogiek, (ontwikkelings)psychologie, pathologie, antropologie, medische kennis, sociologie, filosofie, ethiek, (sociaal) recht, systeem-, socialisatie-, maatschappij-, ontwikkelings-, leer-, motivatie-, handelings- en communicatietheorieën, onderzoeksstrategieën, drama, muziek, dans, sport en spel, multimedia, theater, beeldende activiteiten, didactiek, hulpverleningsstrategieën en -methodieken, omgaan met agressie, sociale en relationele vaardigheden, communicatieve vaardigheden, reflectievaardigheden, onderzoeksvaardigheden, management, kwaliteitszorg, ICT-vaardigheid, taalvaardigheid, geschiedenis van SPH, internationalisering en studieloopbaanontwikkeling.

Uiteraard kan aanvullend of in plaats van vakgebieden ook gekozen worden voor bepaalde thema's die spelen binnen de sociaal pedagogische hulpverlening, Social Work en/of het sociaal-agogische domein.

Hoe dan ook, de beroepsspecifieke en bachelorkwalificaties vormen de bron voor de BofKAS die de student zich in de opleiding eigen moet maken.

3.8 Beroepsvereniging en professionaliteit

De SPH'er kan de eigen deskundigheid blijvend ontwikkelen en de eigen loopbaan bewust vorm geven. Dit is genoemd in kwalificatie 14 aangaande de professionaliteit. Een duidelijke opdracht voor de aanstaande beroepskracht, om zich ook na het behalen van het diploma te blijven scholen en te ontwikkelen.

Binnen de initiële opleiding verwerft de beginnend beroepsbeoefenaar generieke opleidingscompetenties, aangevuld met specialisaties vanuit een minor. Om zich vervolgens van bekwaam beroepsbeoefenaar, via volleerd beroepsbeoefenaar naar een expert-beroepsbeoefenaar te ontwikkelen, worden twee routes voorgesteld. De ene route loopt via training-on-the-job: het volgen van deskundigheidsbevordering, supervisie, intervisie, trainin-

¹⁰ BofKAS is een term die bij een aantal hogescholen wordt gebruikt om de body of knowledge te omschrijven.

gen en cursus. De andere route is het aanbod van postinitiële opleidingen: de post-hbo-opleidingen en de masteropleidingen.

Het spreekt voor zich dat deze route niet door iedere professional op dezelfde wijze wordt afgelegd. Ook niet iedere professional wordt uiteindelijk een expert-beroepsbeoefenaar.

Naast scholing is registratie in het beroepsregister een vorm van professionalisering. Het LOO SPH stimuleert de studenten om lid te worden van de beroepsvereniging. De beroepsvereniging houdt zich bezig met de beroepscode en het bewaken van deze code middels registratie en tuchtrecht.

Vandaar dat aspirant-beroepsbeoefenaars opgeroepen worden om zich te registreren in het beroepsregister; om daadwerkelijk een bijdrage te leveren aan de ontwikkelingen in het beroep. Binnen het beroepsregister wordt vorm gegeven aan specifieke bij- en nascholingstrajecten.

Bijlagen

Bijlage 1

Legitimering hoofdstuk 1

In dit deel wordt de inhoud van hoofdstuk 1 aanvullend gelegitimeerd.

1.1 Vele takken, één stam

De profilering sociaal-agogische opleidingen *Vele takken, één stam* (februari 2008) is een vervolg op het in 2004 verschenen *Profilering agogische domeinen* (Mostert, 2004). Daarin gaven de landelijke overleggen van de sociaal-agogische opleidingen een beeld van de gemeenschappelijke, equivalente en specifieke sociaal-agogische competenties. Sindsdien verschenen de *Toekomstverkenning ten behoeve van een beroepenstructuur in Zorg en Welzijn* (Vliet e.a., 2004), de beroepenstructuur in *Zorg en Welzijn Klaar voor de Toekomst* (Vlaar e.a., 2006), verschillende bijbehorende beroepsvarianten en de nieuwe versie van het *Beroepsprofiel maatschappelijk werk* (Jagt, 2006). Bovendien werd in het hoger onderwijs de bachelor-masterstructuur verder ingevoerd.

Kortom: het werd tijd voor een vervolg op *Profilering agogische domeinen*, deze keer gepreciseerd tot *Profilering sociaal-agogische opleidingen* en opgesteld door vertegenwoordigers van alle landelijke opleidingsoverleggen in het sociaal-agogisch domein. Werden destijds in 2004 de competenties nog afgeleid vanuit de verschillende landelijke opleidingsprofielen, nu is de invalshoek andersom: de gemeenschappelijke sociaal-agogische competenties worden overkoepelend beredeneerd en kaderstellend beschreven voor de bacheloropleidingen die zich beschouwen als sociaal-agogische opleiding.

1.2 Trends en ontwikkelingen

In 2004 verscheen het rapport *Toekomstverkenning ten behoeve van een beroepenstructuur in Zorg en Welzijn*. In deze *Toekomstverkenning* wordt een beeld gegeven van relevante maatschappelijke ontwikkelingen, van

relevante beleidsontwikkelingen en van ontwikkelingen aan de vraagzijde. Vervolgens worden gevolgen aangegeven voor de beroepsuitoefening en de beroepenstructuur.

Eén van de belangrijkste vraagstukken van de *Toekomstverkenning* is de vraag wat de betekenis is van de toenemende vraag naar *integraal werken* voor een nieuwe beroepenstructuur in Zorg en Welzijn. De onderzoekers concluderen dat er toenemende behoefte is en zal zijn aan integraal georiënteerde en netwerkende professionals. Daarnaast blijft er behoefte aan gespecialiseerde professionals. Over de verhouding tussen beide zegt de *Toekomstverkenning*: ‘Het gaat hier niet om twee typen professionals die complementair zijn. Er is eerder sprake van een continuüm waarbij professionals in meer of mindere mate breed werken.’

Over de vraag of dat noopt tot één beroep (Social Work) of verschillende beroepen concludeert de *Toekomstverkenning*: ‘Mede in het licht van de geschetste ontwikkelingen zoals maatschappelijke zorg lijkt de ontwikkeling om tot één brede sociaal werker te komen zinvol en wenselijk. De vraag is welke verhouding gewenst is tussen generalistische en specialistische kennis en vaardigheden. Ontwikkelingen als het toenemende verkeer tussen de domeinen, de agogisering van zorgberoepen, de ontwikkeling van arrangementen van diensten, de ketenaanpak en de toenemende variatie in functies en taken hebben zowel gevolgen voor de zorg- als voor de welzijnsberoepen. Zorg- en welzijnsberoepen zullen, door toedoen van de vermaatschappelijking van de zorg, meer naar elkaar toe groeien.’ Daarnaast lijkt de *Toekomstverkenning* ook de toenemende differentiatie te onderschrijven; expliciet worden pedagogiek en psychologie genoemd als nieuwe en ook wenselijke specialisaties.

De *Toekomstverkenning* komt tot de volgende, voorzichtige aanbeveling voor de inrichting van de beroepenstructuur: ‘Gezien ontwikkelingen als het naar elkaar toe groeien van zorg en welzijn, de toenemende overlap tussen beroepen en functies, de behoefte aan een brede basis en competenties in plaats van kwalificaties, gezien al deze ontwikkelingen zou ervoor gekozen kunnen worden om niet de beroepen, maar (breed gedefinieerde) functies of (basis) competenties als uitgangspunt te nemen en daarbij niveaus en beroepen te definiëren.’ Het voorstel is dus, niet de beroepsspecifieke taken en verantwoordelijkheden te beschrijven en van daaruit de competenties te bepalen maar vanuit een grote database van competenties beroepen te definiëren als specifieke verzamelingen van competenties.

Het document *Vele takken, één stam* sluit aan bij dat voorstel.

1.3 Klaar voor de toekomst

Naar aanleiding van de *Toekomstverkenning* hebben de sociale partners binnen het Kwalificatieplatform het NIZW de opdracht gegeven om een nieuwe beroepenstructuur voor de sector te beschrijven. Eind 2005 is deze verschenen onder de titel *Klaar voor de toekomst, een nieuwe beroepenstructuur voor de branches gehandicaptenzorg, jeugdzorg, kinderopvang en welzijn & maatschappelijke dienstverlening* (Vlaar e.a., 2006).

Klaar voor de toekomst onderscheidt in de sector Zorg en Welzijn:

- het *agogisch* domein,
- het domein *Zorg & Verpleging* en,
- het overlappende domein *Maatschappelijke Zorg* (beroepen die de combinatie van agogisch werken, verpleging en verzorging tot hun object rekenen).

Een belangrijk winstpunt daarvan is, dat er een agogisch domein wordt gedefinieerd. *Klaar voor de toekomst* neemt deze domeinen en de (basis)competenties als uitgangspunt. Expliciet doel is de inrichting van een systeem van competenties met behulp waarvan werkgevers en werknemers relatief eenvoudig kunnen vaststellen welke beroepsgroep en beroepsvariant op welk niveau beoefend welke competenties vraagt.¹¹ Daartoe is ook de site www.competentieweb.nl ingericht.

Deze nieuwe beroepenstructuur is gelegitimeerd door het werkveld, althans voor die beroepen en functies die nu beschreven zijn. Dit zijn niet alle beroepen en functies binnen het domein Zorg en Welzijn, voorlopig zijn alleen de meest voorkomende beroepen (of clusters van functies) uit het primaire proces opgenomen. Beroeps- en functievarianten, leidinggevende en faciliterende functies met een directe relatie met het primaire proces volgen later. Hoewel de nieuwe beroepenstructuur dus niet af is, biedt ze de opleidingen voldoende aanknopingspunten. De landelijke opleidingsoverleggen zullen

¹¹ Vandaar ook de volgende definitie: 'Een beroepenstructuur is een systematische ordening en beschrijving van met elkaar samenhangende beroepen en functies, waarmee de werkgevers aangeven wat de opleidingsbehoefte is, het personeels- en opleidingsbeleid in organisaties kan worden versterkt en beroepskrachten zelf een beter inzicht krijgen in hun eigen competenties en in die van beroepskrachten in verwante beroepen.'

zich tot deze nieuwe beroepenstructuur verhouden voor zover ze van toepassing zijn op functies waarvoor een hogere beroepsopleiding gevraagd wordt. Het blijft daarbij van belang de gemeenschappelijke stam van de sociaalagogische opleidingen in het oog te houden. Actuele beroepsontwikkelingen vragen om zowel aandacht voor gemeenschappelijkheid, integratie én bredere gerichtheid alsook specifieke profilering en verdieping.

Bijlage 2

Legitimering hoofdstuk 2

In dit deel wordt de inhoud van hoofdstuk 2 aanvullend gelegitimeerd.

NB: Hoofdstuk 3 wordt niet aanvullend gelegitimeerd omdat hierin sprake is van handreikingen.

2.1 SPH: een rijke geschiedenis

De opleiding Sociaal Pedagogische Hulpverlening (SPH) is ontstaan in 1990 als gevolg van de rapportage van de commissie-Van der Top. Deze commissie adviseerde, in overleg met het werkveld, de toenmalige minister van Onderwijs en Wetenschappen aangaande de herstructurering van het hoger beroepsonderwijs. Het ging om een zeer ingrijpende herstructurering van het Hoger Sociaal Agogisch Beroepsonderwijs met de bedoeling om de onoverzichtelijke lappendeken van opleidingen terug te brengen tot een voor de beroepspraktijk, de student en de overheid overzichtelijk geheel. De overheid zette in deze jaren in op wat bekend werd als het STC-beleid: Schaalvergroting, Taakverdeling en Concentratie. Naast doelstellingen van organisatorische aard was tevens het idee dat studenten breder en daardoor beter inzetbaar moesten worden opgeleid voor de arbeidsmarkt. Het is goed om ons te realiseren dat in dezelfde tijd de smalle inservice-opleidingen A (Algemene gezondheidszorg), B (Bijzondere gezondheidszorg) en Z (Zwakzinnigzorg) werden opgedoekt. Veel opleiders en hulp- en dienstverleners zagen destijds niet veel voordeel in deze ingezette ontwikkeling naar verbreding van de opleidingen. De commissie-Van der Top adviseerde om in plaats van ruim dertig een beperkt aantal Hoger Sociaal Agogische Opleidingen te realiseren. Het ging om de opleidingen SPH, Maatschappelijk Werk en Dienstverlening (MWD), Culturele en Maatschappelijke Vorming (CMV), Personeel en Arbeid (P&A) en Sociaal Juridische Dienstverlening (SJD). We laten in dit bestek enkele sport- en pastorale opleidingen buiten beschouwing.

De hbo-opleidingen Inrichtingswerk (IW), Jeugdwelzijnswerk (hbo-J), (Ortho) Agogische werk (OAW) en een deel van het sociaal educatief werk werden in dit proces samengevoegd tot de hbo-opleiding Sociaal Pedagogische Hulpverlening.

Vanaf 1990 is er door de opleidingen SPH hard gewerkt aan kwaliteit en identiteit, gericht op het beroep, het werkveld en de student. Dit mede door het neerzetten van een sterk landelijk opleidingsoverleg (LOO). Dit overleg van 17 opleidingen realiseerde in 1999 een met de beroepspraktijk afgestemd landelijk opleidingsprofiel.

Een profiel met 23 opleidingskwalificaties, zijnde de eindtermen en beschreven in competenties, dat onverkort als uitgangspunt wordt gebruikt voor het inrichten en verantwoorden van de opleidingen en het ontwikkelen van het beroepsonderwijs. Een profiel dat, naar dagelijks blijkt, niet aan kracht heeft ingeboet.

SPH heeft met haar voorgangers een rijke geschiedenis in het opleiden voor het werken met mensen in een problematische, en vaak vervangende leefsituatie. In de hbo-J waren sterke banden met de jeugdzorg en de jeugdhulpverlening. Met het samengaan van IW, hbo-J, een deel van het sociaal educatief werk en (ortho)agogisch werk, zien we dat de geestelijke gezondheidszorg, de verslavingszorg, de hulpverlening in een gedwongen kader, de zorg voor verstandelijk gehandicapten, de ouderenzorg en de zorg in het onderwijs in het aandachtsgebied zijn opgenomen.

De opleiding SPH is de grootste opleiding binnen de sector HSAO. In 2007 stonden er in totaal 15.724 studenten ingeschreven, was er een instroom van eerstejaars studenten van 4625 en werden er 2281 diploma's afgegeven. De HBO-Monitor wijst uit dat SPH'ers snel een baan vinden na hun afstuderen en dat 85% van de afgestudeerden vindt dat de ontwikkelde competenties goed aansluiten bij wat het werkveld vraagt.

Al met al kunnen we stellen dat de opleiding SPH in 1990 is geïnstalleerd mede op verzoek van het werkveld dat vroeg om een brede opleiding ter bestrijding van de lappendeken van vele opleidingen die in een groot aantal gevallen opleiden voor de dezelfde beroepen en functies. Door de opleidingen SPH is de afgelopen ruim vijftien jaar met visie gericht en hard gewerkt aan opleidingen met diepgang voor een breed werkveld. De opleidingen hebben zich weten te profileren in het spanningsveld tussen tegelijkertijd generiek domeingericht opleiden, en specifiek functiegericht opleiden.

De laatste jaren zien we dat de overheid zorgt voor een nieuwe lappendeken door weinig regie te voeren over het opgedrongen major-minorsysteem en

door nieuwe opleidingen te accrediteren. Dit betekent een snel toenemende onduidelijkheid voor werkgevers, beroepsbeoefenaren en studenten. De belangrijkste en niet eenvoudige te beantwoorden vraag is of de beroepspraktijk werkelijk met deze ontwikkelingen gediend is.

Het landelijk overleg SPH vindt het noodzakelijk om aan te geven dat en hoe het zich verhoudt tot een aantal relevante ontwikkelingen op het gebied van Zorg en Welzijn, en om op basis van deze ontwikkelingen aan te geven wat de identiteit is van opleiding en beroep van SPH.

2.2 Sociaal pedagogische hulpverlening in een Europese context

Sociaal pedagogische hulpverlening heeft zeker op het Europese continent een relatief lange traditie. In de Angelsaksische landen echter is dit perspectief op hulp- en dienstverlening niet ontwikkeld. Daar kent men naast 'social work' ook 'youth and community work', maar geen SPH.

Op het continent daarentegen is het sociaal pedagogische perspectief naast het maatschappelijk werk sterk ontwikkeld, hoewel zowel de naamgeving als het niveau van opleiding per land kan variëren. In Polen is sociale pedagogiek al sinds de jaren '20 van de vorige eeuw een aan universiteiten gedoeerde academische discipline, in Frankrijk wordt het merendeel van de sociaal pedagogen op mbo-niveau opgeleid in de 'Centres de Formation'. Dit is vergelijkbaar met de sociaal pedagogische werker (SPW'er) in Nederland. Zij hebben daar verschillende namen, een beetje afhankelijk van de werksetting: educateur spécialisé, animateur of moniteur. Op hbo-niveau worden in Frankrijk éducateurs spécialisés opgeleid in de context van regionale instituten, die in hun naamgeving verwijzen naar maatschappelijk werk: les Instituts Régionaux de Travail Social (IRTS). Ook in Italië worden de Educatori Speciali buitenuniversitair opgeleid.

'Special Education' met een nadruk op het opgroeien en opvoeden van cliënten in bijzondere omstandigheden is het begrip, waaronder sociaal pedagogische hulpverlening in Hongarije bekendstaat. Lang waren deze opleidingen organisatorisch ondergebracht in 'colleges', waarbij de andere afdeling recentelijk – of in ieder geval na de val van de Berlijnse Muur – 'social work' werd. Door Bologna zijn deze twee afdelingen echter uit elkaar getrokken: binnen de universitaire muren ging 'special education' naar de faculteit Educatie en 'social work' naar Social Sciences.

Overigens is ‘social work’ in het voormalige Oostblok relatief nieuw: ten tijde van het communisme kende men zogezegd geen sociale problemen.

Hoewel nu innig samenwerkend met Sozialarbeit binnen het Soziale Fachbereich, kent ook Duitsland een lange traditie van Sozialpaedagogik. Hetzelfde geldt voor Denemarken, waar men tot voor kort – ook daar is een schaalvergrotingsoperatie aan de gang – naast drie opleidingen voor maatschappelijk werk vijftig zogenaamde Socialpaedagogische Seminaria kende. In Denemarken vertaalt men het sociaal pedagogische vakgebied overigens niet in ‘special’, maar in ‘social education’.

Samengevat: het zijn verschillende accenten, maar ze refereren wel alle aan eenzelfde sociaal pedagogisch gedachtegoed.

2.3 Bachelorkwalificatie

Hogere beroepsopleidingen leiden op tot een beroep tegen de achtergrond van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (WHW) en Hoger Onderwijs en Onderzoek Plan 2004¹² (HOOP 2004). Het accreditiekader van de NVAO geldt als validatie-instrument voor de *inhoud* van de hogere beroepsopleidingen (WHW: hoofdstuk 5, artikel 5a2 en 5a8 lid 3 en verder). Over de beroepsvereisten (in het sociaal-agogische domein) doet de WHW geen uitspraken (WHW-artikel 7.6).

De bacheloropleidingen verhouden zich in elk geval tot de generieke kernkwalificaties hbo-bachelor, die zijn opgesteld door de commissie-Franssen. Daarnaast verhouden zij zich tot de Dublin-descriptoren die op Europees niveau het hbo-niveau beschrijven. Vervolgens stelt de WHW: ‘Hogescholen ... dragen bij aan de ontwikkeling van beroepen waarop het onderwijs is gericht’ (WHW, artikel 1.3., lid 2). De betekenis hiervan is dat het onderwijs gericht is op toegepast onderzoek en innovatie, meestal in samenwerking met lokale instellingen en organisaties. Voorts committeren alle hogere beroepsopleidingen zich aan het instellingenplan dat volgens de WHW per hogeschool een leidend principe is.

12 <http://www.minocw.nl/documenten/brief2k-2004-doc-3283a.pdf>, zie ook artikel 2.3 en 2.4 WHW.

Daarnaast zijn beroepsvereisten af te leiden uit meer specifieke wetten en regels die gericht zijn op de verschillende domeinen waar sociaal agogen werkzaam zijn. Voorbeelden zijn de *Wet op de Jeugdzorg* (zie bijvoorbeeld artikel 5, betreffende taken die moeten worden uitgevoerd), de *Beginselenwet Justitiële Jeugdinstellingen* (bijvoorbeeld hoofdstuk 5, Verblijfsplan en behandelplan) en de *Wet maatschappelijke ondersteuning*. Ten slotte kunnen ook beleidskaders voorschriften bevatten of grenzen stellen aan de benodigde competenties.

2.4 De afstemming op gevraagde beroepsvereisten

In de praktijk komen hogere beroepsopleidingen in overleg met vertegenwoordigers van het werkveld, beroepsverenigingen en eventueel andere stakeholders tot een zogeheten *landelijk opleidingsprofiel*. Sociaal-agogische opleidingen leiden beroepsvereisten af uit beroepsprofielen, voor zover deze aanwezig zijn. In een beroepsprofiel is vastgelegd welke taken bijvoorbeeld de maatschappelijk werker verricht en welke verantwoordelijkheden deze heeft. Er wordt rekenschap afgelegd over actuele ontwikkelingen en toekomstverwachtingen van het beroep.

Opleidingsprofielen horen natuurlijk dicht aan te liggen tegen bestaande beroepsprofielen, met dat verschil dat in een opleidingsprofiel de kwalificaties van een beginnende beroepsbeoefenaar, die aan een hbo afstudeert, worden beschreven. Daarbij legt men rekenschap af over het beoogde bachelorniveau.

Het is vervolgens aan de hogere beroepsopleidingen zelf om deze kwalificaties te vertalen naar te verwerven Body of Knowledge, Attitudes and Skills.

2.5 Herziening van de kwalificaties

In opdracht van het LOO SPH heeft de projectgroep 'Kwalificaties onder de loep' het document *De creatieve professional* en de daaruit voortkomende 23 kwalificaties kritisch onder de loep genomen. Deze opdracht is voortgekomen uit de volgende ontwikkelingen.

In september 2007 is de eerste versie van het PSAO-document *Vele takken, één stam* verschenen. Dit document is het vervolg op de ontwikkelingen na het tot stand komen van het document *Profilering agogisch domein 1* (2004).

Aan dit PSAO-document liggen de veranderingen in de samenleving en de daaruit volgende veranderingen in het sociaal-agogisch werk- en beroepenveld ten grondslag.

De documenten als *Klaar voor de Toekomst* (2005) – beschrijving van de beroepenstructuur in Zorg en Welzijn door het NIZW – en *Toekomstverkenning ten behoeve van een beroepenstructuur in Zorg en Welzijn* (2004) – trendrapportage van het Verwey-Jonker Instituut – hebben een belangrijke bijdrage geleverd aan het tot stand komen van het PSAO-document *Vele takken, één stam*.

De bijdrage van het LOO SPH aan de totstandkoming van *Vele takken, één stam* is voor een belangrijk deel geënt op haar visiedocument *De creatieve professional: met afstand het meest nabij* (LOO SPH, 2007).

In het sociaal-agogisch domein worden zes clusters van noodzakelijke competenties onderscheiden (*Vele takken, één stam*, februari 2008). De sociaal-agogische opleidingen kunnen daarop insteken door aan te geven hoe ze hun studenten voor die competenties kwalificeren.

De projectgroep ‘Kwalificaties onder de loep’ heeft op grond van bovengenoemd document, aangevuld met andere documenten en de uitkomst van de discussies in de bijeenkomsten van LOO SPH de 23 competenties herijkt. De hieruit voortgekomen vijftien nieuwe beroepsspecifieke kwalificaties zijn op de LOO SPH-bijeenkomsten van 25 januari en 13 februari 2008 besproken. In de bijeenkomst van 28 maart 2008 heeft de vergadering het eindproduct besproken en vastgesteld.

De samenhang van de vijftien kwalificaties met de competentiecluster van de sociaal-agogische opleidingen (*Vele takken, één stam*) is in een schema inzichtelijk te maken.

<i>SEGMENTEN</i>	<i>COMPETENTIECLUSTERS SOCIAAL-AGOGISCHE OPLEIDINGEN</i>	<i>KWALIFICATIES SPH</i>
1: Hulp verlenen aan en ten behoeve van cliënten	1. Verkennen, analyseren, definiëren 2. Sociaal-pedagogisch handelen in engere zin	1. Methodisch hulpverlenen 2. Ontwerpen van programma's 3. Versterken van de cliënt 4. Hanteren van de relatie 5. Benutten van de context 6. Verantwoorden van handelen
2: Werken binnen en vanuit een organisatie	3. Werken in en vanuit een bedrijf of organisatie	7. Professioneel samenwerken 8. Signaleren en initiëren 9. Organiseren en beheren 10. Sturen 11. Innoveren
3: Professionaliseren	4. De persoon van de professional als instrument 5. Onderzoek ontwikkelen 6. Leren	12. Kritisch reflecteren 13. Profileren en legitimeren 14. Professionaliseren 15. Onderzoeken

2.6 Van 23 naar 15 kwalificaties

In de nu volgende matrix worden de 15 nieuwe kwalificaties verbonden met de 23 oude kwalificaties uit het eerdere *De creatieve professional*. Deze matrix kan de opleidingen helpen om de nieuwe kwalificaties te implementeren.

<i>KWALIFICATIES SPH</i>	<i>KWALIFICATIES vanuit de oude Creatieve Professional</i>
1 Methodisch hulpverleners	1.1
2 Ontwerpen van programma's	1.2
3 Versterken van de cliënt	1.3, 1.5
4 Hanteren van de relatie	1.4
5 Benutten van de context	1.6
6 Verantwoorden van handelen	1.7, 1.8, 1.9
7 Professioneel samenwerken	2.11, 2.12, 2.18
8 Signaleren en initiëren	2.14, 2.15
9 Organiseren en beheren	2.17
10 Sturen	2.13
11 Innoveren	2.16
12 Kritisch reflecteren	3.19
13 Profileren en legitimeren	2.10, 3.20
14 Professionaliseren	3.21
15 Onderzoeken	3.22, 3.23

2.7 Hbo-kwalificaties van de commissie-Franssen

Ook de commissie-Franssen heeft de hbo-kwalificaties beschreven. Deze kunnen aanvullend gebruikt worden voor de beschrijving van het bachelor-niveau. Soms zijn bepaalde kwalificaties vrijwel identiek met de segmenten of een van de vijftien kwalificaties en soms zijn ze zeer vergelijkbaar met de Dublin-descriptoren. Hierover worden enkele opmerkingen gemaakt.

1. *Brede professionaliteit.* De student is aantoonbaar toegerust met actuele kennis die aansluit bij recente (wetenschappelijke) kennis, inzichten, concepten en onderzoeksresultaten, en die aansluit bij de in het beroepsprofiel geschetste (internationale) ontwikkelingen in het beroepenveld. Dit is gericht op:
 1. het zelfstandig kunnen uitvoeren van de taken van een beginnend beroepsbeoefenaar;
 2. het functioneren binnen een arbeidsorganisatie;
 3. de verdere professionalisering van de eigen beroepsuitoefening c.q. het beroep.
 Bovenstaande driedeling correspondeert met de drie segmenten.

2. *Multidisciplinaire integratie.* De integratie van kennis, inzichten, houdingen en vaardigheden (van verschillende vakinhoudelijke disciplines), vanuit het perspectief van beroepsmatig handelen. Dit correspondeert met de uit de kwalificaties voortvloeiende BofKAS die de beginnende beroepsbeoefenaar moet beheersen.

3. *(Wetenschappelijke) toepassing.* De toepassing van beschikbare relevante (wetenschappelijke) inzichten, theorieën, concepten en onderzoeksresultaten bij vraagstukken waar afgestudeerden in hun beroepsuitoefening mee geconfronteerd worden. De beschrijving komt overeen met de Dublin-descriptoren ‘kennis en inzicht’ en ‘toepassen van kennis en inzicht’.

4. *Transfer en brede inzetbaarheid.* De toepassing van kennis, inzichten en vaardigheden in uiteenlopende beroepssituaties. De beschrijving komt overeen met de Dublin-descriptor ‘toepassen van kennis en inzicht’.

5. *Creativiteit en complexiteit in handelen.* Vraagstukken in de beroepspraktijk, waarvan het probleem op voorhand niet duidelijk is omschreven en waarop de standaardprocedures niet van toepassing zijn. Dit komt aan de orde in de SPH-kwalificatie 2.

6. *Probleemgericht werken.* Het zelfstandig definiëren en analyseren van complexe probleemsituaties in de beroepspraktijk op basis van relevante kennis en (theoretische) inzichten, het ontwikkelen en toepassen van zinvolle (nieuwe) oplossingsstrategieën en het beoordelen van de effectiviteit hiervan.
Dit komt aan de orde in de SPH-kwalificaties 2, 3, 6 en 12.
7. *Methodisch en reflectief handelen.* Het stellen van realistische doelen, het plannen c.q. planmatig aanpakken van werkzaamheden en het reflecteren op het (beroepsmatig) handelen, op basis van het verzamelen en analyseren van relevante informatie.
Dit komt aan de orde in de SPH-kwalificaties 1, 6 en 12.
8. *Sociaalcommunicatieve bekwaamheid.* Het communiceren en samenwerken met anderen in een multiculturele, internationale en/of multidisciplinaire omgeving en het voldoen aan de eisen die het participeren in een arbeidsorganisatie stelt.
Dit komt aan de orde in de SPH-kwalificaties 4 en 7.
9. *Basiskwalificatie voor managementfuncties.* Het uitvoeren van eenvoudige leidinggevende en managementtaken.
Dit komt aan de orde in de SPH-kwalificaties 9 en 10.
10. *Besef van maatschappelijke verantwoordelijkheid.* Begrip en betrokkenheid zijn ontwikkeld met betrekking tot ethische, normatieve en maatschappelijke vragen samenhangend met de toepassing van kennis en de (toekomstige) beroepspraktijk.
Dit komt aan de orde in de SPH-kwalificaties 12 en 15.

Bijlage 3

Verhouding tot andere profielen

3.1 De beroepen(structuur) in zorg en welzijn

In de beroepenstructuur is eind 2005 ruimte voor de hoofdstromen maatschappelijke zorg, pedagogisch werk, maatschappelijke dienstverlening en sociaal-cultureel werk. Hierbij worden genoemd de ‘beroepsgroepen’ beroepskracht primair proces gehandicapten zorg, pedagogisch werker, maatschappelijk werker en sociaal-cultureel werker.

Deze beroepsgroepen hebben meerdere opleidingsniveaus, in toenemende graad van zelfstandigheid en complexiteit van het werk A, B, C of D. Tevens worden in de beroepenstructuur varianten genoemd van de beroepsgroepen. Opvallend, en met vergaande gevolgen, is het feit dat de SPH'er als beroepsgroep niet terugkomt in deze beroepenstructuur. Het LOO SPH vindt dit onbegrijpelijk omdat SPH een beroep is dat zich onderscheidt van andere beroepen in zowel de (geestelijke) gezondheidszorg, de zorg voor gehandicapten als de psychosociale hulpverlening.

De nu gemaakte ‘beroepenstructuur’ gaat uit van het domein verpleging en verzorging enerzijds en van het sociaal-agogisch domein anderzijds. Hierbij wordt door de bedenkers opgetekend dat deze domeinen elkaar deels overlappen in het gebied van de maatschappelijke zorg. Het LOO SPH stelt dat aandacht en competenties voor de (gezondheids)zorgtaken zonder meer kunnen worden geleerd tijdens de opleiding SPH.

In de beroepenstructuur wordt gesteld dat de grenzen in het sociaal-agogisch domein tussen Sociaal Pedagogische Hulpverlening, Psychosociale Hulpverlening en recreatie, activering en educatie zijn vervaagd. Het LOO SPH herkent geen vervaging die leidt tot andere beroepsgroepen of die aanleiding geeft tot vergaande verandering van de beroepsopleidingen. Wel ziet het Landelijk Opleidingen Overleg SPH verandering van de inhoud van functies die behoren tot het beroep van de Sociaal Pedagogische Hulpverlening. Opleidingen spelen hierop in door de onderwijsinhoud van de beroepsopleiding in overleg met de beroepspraktijk aan te passen aan veranderende

functie-eisen. Opleidingen doen dit in zowel het major- als het minordeel van de beroepsopleiding SPH.

Het LOO SPH constateert in de beroepenstructuur het ontbreken van een beroepsvariant van de beroepsgroep SPH in de geestelijke gezondheidszorg, de ggz-agoog. Ook daardoor is de beroepenstructuur onvolledig. Er wordt geen recht gedaan aan de samenwerking van het LOO SPH met de kamer van het CONO, de agogen in de ggz zijnde het Coördinerend Orgaan Opleidingen Agogische Beroepen GGZ.

Het LOO SPH stelt zich op het standpunt dat de beroepsgroep Sociaal Pedagogisch Hulpverlener bestaat en in de beroepenstructuur als beroepsgroep thuishoort. De beroepsgroep SPH heeft een gelijknamige beroepsopleiding. Deze beroepsopleiding SPH leidt op voor de niveaus C en D bij de beroepsvarianten 'beroepskracht primair proces gehandicapten zorg', 'ggz-agoog', 'pedagogisch werker', 'sociotherapeut', 'beroepskracht Bureau Jeugdzorg' et cetera. Binnen de hogere beroepsopleidingen wordt dit mogelijk gemaakt door specialisaties, afstudeervarianten et cetera onder de noemer minors en door post-hbo-onderwijs.

De komende decennia zullen er veel competente en voor het moeilijke werk gepassioneerde SPH'ers nodig zijn die in staat zijn om met en voor de kwetsbaren in onze samenleving een adequaat leefmilieu te creëren en in stand te houden, binnen of buiten een residentiële instelling. Dit is de kern van hetgeen wij studenten binnen de opleidingen SPH bieden.

3.2 De beroepsprofielen binnen zorg en welzijn

Een aantal brancheorganisaties ontwikkelt momenteel hun eigen beroepsprofielen. In deze beroepsprofielen worden functies systematisch beschreven. Ook beschrijven de brancheorganisaties in deze profielen de kerntaken en de competenties van de werkers.

Het opleidingsprofiel SPH, *met afstand het meest nabij*, en de respectievelijke beroepsprofielen staan in relatie met elkaar, en vormen gezamenlijk een basis voor nader te ontwikkelen onderwijsarrangementen.

In deze paragraaf worden achtereenvolgens de voor SPH'er meest relevante agogische beroepsprofielen binnen de zorg- en welzijnssector beschreven. Deze beschrijving is opgesteld door de desbetreffende stakeholder.

De beroepenstructuur in de jeugdzorg

De jeugdzorgwerker richt zich in veel verschillende contexten op het bevorderen van de gezonde ontwikkeling van jeugdigen. Hoewel hierbij vaak sprake zal zijn van continue overlap, zijn twee contexten prominent aanwezig. Het betreft een meer systeemgerichte context en een meer pedagogisch gerichte context. Hieronder volgt een nadere toelichting op deze contexten.

Werken in een systeemgerichte context

De jeugdzorgwerker die werkzaam is in een systeemgerichte context richt een belangrijk deel van zijn taken op de opvoeders en de sociale omgeving van de jeugdige, die van invloed is op zijn opvoeding en/of ontwikkeling, ook wel het opvoedsysteem of systeem genoemd. Onder systeem verstaan we dan: ouders, grootouders, burens, vrienden, onderwijzers, et cetera. De jeugdzorgwerker houdt zich hierbij bezig met het bieden van opvoedingsadvies, het vaststellen of aanscherpen van de hulpvraag, het verwijzen naar en organiseren van de juiste hulp en het zelf uitvoeren van (een deel) van deze hulp. De jeugdzorgwerker in de systeemgerichte context begeleidt de jeugdige en/of opvoeders tijdens (een deel van) het hulpverleningsproces en helpt hen bij het verwezenlijken van hun recht op zorg. Hierbij stelt hij de ontwikkeling en veiligheid van de jeugdige centraal. Daarnaast houdt hij zicht op de kwaliteit van de hulpverlening en tracht, waar mogelijk, hierin verbetering aan te brengen. Functies die primair in een systeemgerichte context werken zijn zoal: ambulante hulpverlener, intensief pedagogische hulpverlener, consulent opvoedondersteuning, medewerkers Bureau Halt, medewerkers van de Raad voor de Kinderbescherming (zoals raadsonderzoekers) en beroepskrachten van het Bureau Jeugdzorg (waaronder jeugdbeschermers en medewerkers van het AMK).

Werken in een pedagogisch gerichte context

De jeugdzorgwerker die werkzaam is in een pedagogische context richt zich voor een belangrijk deel van zijn taken op het ondersteunen van jeugdigen die daghulp ontvangen of voor korte dan wel langere tijd in een (al dan niet justitiële) instelling wonen. Doordat jeugdigen tijdelijk bij hem verblijven en hij daarbij een deel van de taken van het opvoedsysteem overneemt, heeft hij een opvoedkundige of pedagogische taak. De jeugdzorgwerker in de pedagogische context biedt de jeugdige ondersteuning bij zijn hulpverleningsproces en waarborgt het leefplezier en de veiligheid van alle jeugdigen in de (leef)groep. Hij kan relevante signalen over jeugdigen opvangen zodat het

plan van aanpak of het indicatiebesluit kan worden aangescherpt of aangepast. Hij informeert opvoeders en andere betrokkenen over de voortgang van de jeugdige in de opvang en geeft hun omgangtips als de jeugdige (tijdelijk) naar huis gaat.

Functies die primair in deze pedagogisch gerichte context werken zijn zoal: pedagogisch medewerker, gezinshuisouder, groepsleider en woonbegeleider.

Competentieprofiel voor beroepskrachten met een hogere functie (niveau D) in het primaire proces van de gehandicaptenzorg

De gehandicaptenzorg heeft met het BCP voor professionals met een hogere functie haar vraag naar het hoger beroepsonderwijs verduidelijkt. In dit profiel is beschreven welke aanvullende taken de basisberoepskracht op niveau D moet kunnen verrichten en over welke extra competenties hij/zij hiervoor moet beschikken. Naast de werkzaamheden van beroepskrachten op niveau C gaat het hierbij in het bijzonder om de coördinatie van complexe ondersteuning en het bewaken en de ontwikkeling van de kwaliteit van het zorgproces.

De zorg en ondersteuning aan gehandicapten is levensbreed en richt zich behalve op primaire levenssituatie en sociale omgeving ook op individuele zorg en gezondheid enerzijds en waar mogelijk deelname aan de samenleving anderzijds. Deze brede ondersteuning wordt wel getypeerd met de term 'maatschappelijke zorg'. Evenals bij de vertaling van het profiel A t/m C naar de kwalificatiestructuur voor het mbo streeft de VGN (Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland) bij de vertaling van het profiel D naar het hbo naar een uitstroomrichting gehandicaptenzorg. In deze uitstroom dient voldoende aandacht te zijn voor kennis van de problematiek van gehandicapten en de vaardigheden die nodig zijn om op een afgestemde manier met gehandicapte cliënten en hun omgeving te communiceren (non-symbolisch, presymbolisch, symbolisch).

De zorg en ondersteuning aan gehandicapten is gericht op het bevorderen van de kwaliteit van bestaan. Eigen regie van mensen met een beperking is hierbij een centrale waarde. Hoewel deze benadering gericht is op ontwikkeling, zal de beroepskracht goed om moeten kunnen gaan met grenzen. In complexe situaties staat de beroepskracht immers vaak voor de opgave een goede balans te vinden bij het dilemma tussen vrijheid en veiligheid. Dit mede ter voorkoming en ter beheersing van grensoverschrijdend gedrag en agressie.

In aansluiting op het basisprofiel voor de niveaus C en D heeft de VGN verdiepende profielen ontwikkeld (of in ontwikkeling) voor de ondersteuning aan specifieke doelgroepen. Deze kunnen goed worden benut voor de verdieping in het laatste deel van de hbo-opleiding. Mede op basis van deze profielen zal in overleg met het ook regionaal georganiseerde werkveld moeten worden gezien welke accenten er op regionaal niveau zijn gewenst.

(Tekst: Hans Timmerman, senior beleidsmedewerker VGN.)

GGZ Nederland

De ggz-beroepenstructuur is door het Coördinerend Orgaan Nascholing en Opleiding in de GGZ (CONO) vastgesteld. Deze ordening op hoofdlijnen wordt breed gedragen en heeft de instemming van de minister van VWS. In de beroepenstructuur worden thans zes herkenbare en erkende clusters van beroepen onderscheiden. Dit zijn de:

- verpleegkundige beroepen,
- medische beroepen,
- psychologische beroepen,
- agogische beroepen,
- vaktherapeutische beroepen,
- psychotherapeutische beroepen.

Voorts worden drie niveaus van gekwalificeerde beroeps- en functie-uitoefening in de geestelijke gezondheidszorg onderscheiden: het basisniveau van de beroepsuitoefening, het niveau van de taakdifferentiatie (specialisatie) en dat van de specialistische beroepsuitoefening (zie verder: www.conoggz.nl).

De CONO-kamer Agogen (COOAB) heeft de bovenvermelde beroepenstructuur voor de hbo-opgeleide agogische beroepsgroep nader uitgewerkt in het competentieprofiel van de ggz-agoog (2003). Dit profiel van de ggz-agoog is op verzoek van het COOAB door een werkgroep van het LOO SPH en het LOO MWD omgezet in opleidingskwalificaties. Het rapport *GGZ-agoog. Positionering scholing in de Wet BIG* (2003) beschrijft de opleidingskwalificaties van de SPH en de MWD, passend bij de kwalificaties SPH (creatieve professional) en de MWD ((h)erkende kwaliteit).

Het LOO SPH heeft nu het document *De creatieve professional* geactualiseerd, hiermee aansluitend bij het door GGZ Nederland onderschreven document *Vele takken, één stam*.

GGZ Nederland, brancheorganisatie van de geestelijke gezondheidszorg en de verslavingszorg, acht actualisatie van het inmiddels zes jaar oude competentieprofiel van de ggz-agoog gewenst en start daartoe een project. In dit project zal worden samengewerkt met de beroepsgroepen, het COOAB en voor het forensische deel de Stichting Verslavingsreclassering en het Ministerie van Justitie. In dit traject zal aandacht zijn voor de aansluiting bij *Klaar voor de toekomst*, alsook de beroepscompetentie- en opleidingsprofielen voor het agogisch beroepsonderwijs op mbo-niveau. Vanzelfsprekend wenst GGZ Nederland bij deze actualisatie af te stemmen met het hbo-onderwijsveld.

De geestelijke gezondheidszorg inclusief de verslavingszorg (ggz) is een boeiende en dynamische omgeving om in te werken. Het is een omgeving waarin de agoog een belangrijke bijdrage kan leveren aan het welzijn en de gezondheid van psychiatrische cliënten. De ggz heeft behoefte aan goed geschoolde agogen die adequaat zijn voorbereid op de beroepsuitoefening. Periodieke actualisatie van landelijke competentie- en opleidingsprofielen is een randvoorwaarde voor de realisatie van goed kwalificerend onderwijs; het echte werk vindt vervolgens daarna plaats, in de regio, in de samenwerking van de hogeschool en de praktijkinstellingen, de partners in onderwijs.

Bijlage 4

Ontwikkel- en onderhoudsperspectief

De opleidingen SPH ontwikkelen dit beroep natuurlijk in overleg met regionaal en landelijk georganiseerde beroepsbeoefenaren en belangenverenigingen van cliënten.

Het LOO SPH heeft de gewoonte om jaarlijks de belangrijkste *stakeholders* ter vergadering uit te nodigen. In zo'n jaarlijks afstemmingsoverleg worden de heersende trends in kaart gebracht, wordt afstemming gezocht tussen werkveld(partners) en opleidingen, wordt onderwijs aangescherpt en worden kwalificaties doorgenomen. Kortom: in een harmonieuze sfeer worden door het LOO SPH en de partners de puntjes op de i gezet.

Het spreekt voor zich dat het LOO SPH zich verbindt aan de afspraken die zijn gemaakt in het *Convenant werkveldoverleg hoger onderwijs* d.d. 20 december 2005 door VNO-NCW en MKB-Nederland.

In het ontwikkelperspectief van dit document *De creatieve professional, met afstand het meest nabij* is er tussen het HSAO en het werkveld op 21 april 2008 een aantal afspraken geformuleerd. Het LOO SPH heeft de voorlaatste versie van dit opleidingprofiel voorgelegd aan de werkveldpartners en de brancheorganisaties.

Dit overleg heeft plaatsgevonden op 9 januari 2009. Hierbij aanwezig waren:

- GGZ Nederland: Djiewke Verseput en Joost Kamoschinski
- VGN: Hans Timmerman
- MOgroep: Caroline Verkerk
- Phorza: Hans Nieukerke en Afra Groen
- MBO-raad: Jan Hoekstra

Inhoudelijk heeft dit overleg een aantal punten aangedragen ter verbetering van het opleidingsprofiel SPH. Het Dagelijks Bestuur van het LOO SPH heeft deze punten meegenomen in een verbeterplan aangaande dit document; dat is uitgevoerd op 20 januari 2009.

In februari 2009 heeft een tiental studenten van de Christelijke Hogeschool Ede inhoudelijk feedback gegeven op leesbaarheid en inhoud van het vernieuwde opleidingsprofiel.

Aan GGZ Nederland, VGN en de MOgroep is gevraagd een bijdrage te leveren aan dit profiel. Deze bijdragen zijn verwerkt in bijlage 3, paragraaf 3.2.

Op 22 januari 2009 is het opleidingsprofiel SPH door het Landelijk Opleidingsoverleg SPH gefiatteerd.

Jaarlijks worden eerdergenoemde stakeholders uitgenodigd door het LOO SPH om relevante zaken nader af te stemmen.

Leden landelijk opleidingsoverleg SPH

Dagelijks bestuur:

Jan Lindemulder	Gereformeerde Hogeschool Zwolle (voorzitter LOO SPH)
Adriaan Oosterloo	Christelijke Hogeschool Ede (lid DB LOO SPH)
Jose Uitdewilligen	Christelijke Hogeschool Windesheim (lid DB LOO SPH)

Secretaris:

Annet Nies	Christelijke Hogeschool Windesheim (secretaresse)
------------	---

Leden:

Jean Baptiste Segond von Banchet	Haagse Hogeschool
Marten Beeftink	Eduvitalis (schrijver)
Wim Boluijt	Avans Hogeschool Den Bosch
Ben Boksebeld	Saxion Hogeschool Enschede
Ed Bouwman	Hogeschool Utrecht
Geerte Dijkstra	Hanzehogeschool Groningen
Tiny Hoogstraten	Hogeschool INHOLLAND Rotterdam
Jos van Hijfte	Hogeschool van Amsterdam
Martien Lodder	Hogeschool Zeeland
Annet van Nunen	Avans Hogeschool Den Bosch
Willy Nijhof	Hogeschool Zuyd
Theo Repping	Hogeschool van Arnhem en Nijmegen
Ineke Schippers	Hogeschool Leiden
Henk Schotpoort	Hogeschool Rotterdam
Margot Stelpstra	Stenden Hogeschool Leeuwarden
Jos Terhaag	Fontys Hogeschool
Ingrid Wegman	Hogeschool INHOLLAND Haarlem

Betrokken stakeholders:

Afra Groen (bestuurslid Phorza)
Joost Kamoschinski (GGZ Nederland)
Harry Hens (Movisie)
Jan Hoekstra (MBO-raad)
Hans Nieukerke (voorzitter Phorza)
Hans Timmerman (VGN)
Caroline Verkerk (MOgroep)
Djiewke Verseput (GGZ Nederland)
Niels Zwikker (Nji)

- Bie, D. de & Kleijn, J. de (2001). *Wat gaan we doen? Het construeren en beoordelen van opdrachten*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Grondwet, artikel 19, 20, 21, 22 en 23: de zogenaamde Sociale Grondrechten (m.u.v. art. 18).
- Jagt, N. (2006). *Beroepsprofiel van de maatschappelijk werker*. Utrecht: Nederlandse Vereniging van Maatschappelijk Werkers (NVMW).
- Kallenberg, A.J. e.a. (2005). *Leren (en) doceren in het hoger onderwijs*. Den Haag: Lemma BV. Klarus, R. (1998). *Competenties erkennen*. (dissertatie) 's-Hertogenbosch: Cinop
- LOO SPH (1999). *Landelijk opleidingsprofiel Sociaal Pedagogische Hulpverlening. De creatieve professional*.
- Marzano, R.J. (2007). *Wat werkt op school*. Vliissingen: Bazalt.
- Mostert, P. (2004). *Profilering agogische domeincompetenties SAC HSAO*. <http://www.hbo-raad.nl>, website geconsulteerd op 25-07-2007.
- Onstenk, J. (1997). *Lerend leren werken*. Delft: Oberon.
- Veen, Tj. van der & Wal, J. van der (2003). *Van leertheorie naar onderwijspraktijk*. Groningen: Wolters-Noordhoff.
- Vele takken, één stam. Kader voor de hogere sociaal-agogische opleidingen* (2008). Amsterdam: Uitgeverij SWP.
- Vlaar, P., Hattum, M. van, Dam, C. van & Broeken, R. (2006). *Klaar voor de toekomst. De nieuwe beroepenstructuur voor de branches welzijn en maatschappelijke dienstverlening, gehandicaptenzorg, jeugdzorg en kinderopvang*. Utrecht: Nederlands Instituut voor Zorg en Welzijn (NIZW) Beroepsontwikkeling.
- Vliet, K., Duyvendak, J.W., Boonstra, N. & Plempers, E. (2004). *Toekomstverkenning ten behoeve van een beroepenstructuur in zorg en welzijn*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.

Colofon

De creatieve professional – met afstand het meest nabij

Opleidingsprofiel en opleidingskwalificaties Sociaal Pedagogische
Hulpverlening

ISBN 978 90 8850 019 0

NUR 840

Foto omslag

© Elizabeth Peck (BigStockPhoto.com)

Vormgeving

Merel van Dam, Uitgeverij SWP

Uitgever

Paul Roosenstein

Voor informatie over overige uitgaven van Uitgeverij SWP:

Postbus 257, 1000 AG Amsterdam

Telefoon: (020) 330 72 00

Fax: (020) 330 80 40

E-mail: swp@mailswp.com

Internet: www.swpbook.com